

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Příroda v knihách pro předškolní děti

Vypracovala: Stanislava Kuranová
Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 4. července 2024

Stanislava Kuranová

Poděkování

Děkuji paní magistře Evě Svobodové za cenné rady, ochotu a trpělivost, kterou se mnou měla při psaní této práce.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je zmapovat knihy ze současné tvorby pro děti zaměřené na rozvíjení pozitivního vztahu k přírodě a vytvořit, realizovat a evaluovat tematický celek z práce s knihou.

Teoretická část se věnuje současné literatuře pro děti se zaměřením na knihy s přírodní tematikou. Také se zabývá definicí environmentální výchovy a předčtenářské gramotnosti. Je zde zmíněna práce s předčtenářskými strategiemi. Součástí teoretické části bakalářské práce je představení 15 knih vhodných pro práci s předškolními dětmi v oblasti environmentální výchovy.

V praktické části bude naplánován, zrealizován a vyhodnocen celek pro rozvoj environmentálního citění a chování postavený na práci s jednou z uvedených knih.

Klíčová slova: literatura pro děti, přírodovědná gramotnost, předčtenářská gramotnost

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to map out current children's books focused on developing a positive relationship to nature and create, implement and evaluate a thematic unit of working with a book.

The theoretical part deals with current literature for children focusing on books with the topics of nature. It also deals with the definition of environmental education and pre-reader's literacy. Working with pre-reader's strategies is being mentioned. Fifteen books, useful for working with pre-school children in the area of environmental education, are a part of the theoretical part of the bachelor thesis

The practical part will plan out, implement and evaluate the unit for developing environmental feeling and behaviour built along working with one of the above-mentioned books.

Key Words: children's literature, science literacy, pre-reader's literacy

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 GRAMOTNOST	9
1.1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST	9
1.1.1 Čtenářská pregramotnost	10
1.1.2 Cíle předčtenářské gramotnosti	11
1.1.3 Čtenářské strategie	12
1.2 Přírodovědná gramotnost.....	14
1.2.1 Didaktické zásady výchovného a dílčího vzdělávacího působení	15
1.3 Environmentální výchova	20
1.3.1 Formy výuky environmentální výchovy	22
2 Knihy s environmentálním zaměřením	23
2.1 Stromy.....	23
2.2 Kde si Píťa zchladí tlapy?	24
2.3 Víš, kde jsou děti stromů?.....	26
2.4 Pohádky z lesa.....	27
2.5 Co si stromy šeptají.....	28
2.6 Oříškový podzim s Luckou, Jendou a Martínkem	29
2.7 Příhody včeličky Emičky	31
2.8 Emička a její přátelé	32
2.9 Medový domeček	33
2.10 Jde sem lesem.....	34
2.11 Pejsek Haryk a houby.....	36
2.12 Podívej se pod okénko	37
2.13 Tajemství šumavských skřítků aneb Šumavské učení se hrou.....	38
2.14 Pohádkové včely	40
2.15 Jaro je tu! S Luckou, Jendou a Martínkem.....	41
3 TEMATICKÝ CELEK.....	43
3.1 1. týden – Jaro.....	45
3.2 2. týden – Jarní květiny a klíčení semínek	48
3.3 3. týden – Popletené počasí.....	52

3.4	4. týden – Velikonoce za dveřmi.....	54
3.5	5. týden – Filipojakubská noc a Májové slavnosti	57
4	Evaluace tematického celku	62
5	Diskuze.....	64
6	Závěr	65
7	Seznam použitých zdrojů.....	67
8	Přílohy.....	69

ÚVOD

Kladný vztah k přírodě mám již od svého dětství. Můj tatínek je myslivec, takže pobyt v přírodě byl součástí mého dětství. Jelikož můj manžel je také myslivec, ale i včelař, je příroda i nyní naším denním chlebem. Proto jsem zvolila toto téma. V mateřské škole se snažím dětem předat co nejvíce zkušeností, znalostí, dovedností a lásky k přírodě.

Naprosto se ztotožňuji s názorem paní Jančaříkové, která tvrdí, že: „Příroda totiž, pokud ji necháme, může plnit významnou edukační roli (někteří dokonce hovoří o tom, že příroda je nejlepší učitel), poskytuje dítěti vždy dostatečné množství podnětů. Tyto podněty jsou pro dítě přiměřené, protože jeho smysly se v přírodě dlouhá staletí vyvíjely. Málokterý hluk je v přírodě příliš silný, aby poškodil sluch, málokterý obraz je v přírodě příliš jasný, aby jeho dlouhodobé sledování poškodilo zrak.“ (Jančaříková, K.: Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání, s. 7)

Mou další láskou jsou knihy, proto jsem zvolila téma mé práce Příroda v knihách pro předškolní děti. Tato práce nás seznámí s knihami, které se zabývají environmentální tematikou. Ukáže nám, že i pomocí knih se dá dítě předškolního věku rozvíjet ve všech oblastech uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. (RVP PV)

Cílem práce je zmapovat knihy ze současné tvorby pro děti předškolního věku zaměřené na rozvíjení pozitivního vztahu k přírodě a vytvořit, realizovat a evaluovat tematický blok vycházející z práce s konkrétní knihou.

V teoretické části se propojují počátky dvou gramotností, přírodovědné a čtenářské. Její součástí je seznámení se s 15 knihami, zaměřenými na literaturu pro děti s přírodní tematikou. V praktické části bude naplánován, zrealizován, a nakonec vyhodnocen celek pro rozvoj environmentálního citění a chování postavený na práci s jednou z uvedených knih.

TEORETICKÁ ČÁST

1 GRAMOTNOST

Teoretička Jana Doležalová uvádí, že: „Gramotnost znamená ovládnutí různých druhů komunikace za účelem začlenění jedince v dané společnosti, pro jeho uspokojivé konání a bytí ve prospěch svůj i druhých. Jedná se o schopnost, která mu umožní řešit proměnlivé problémy denního života, s ohledem na společensko-ekonomické podmínky dané společnosti jsou požadovány různé stupně a druhy gramotnosti. V moderních civilizacích zahrnuje gramotnost základní a vyšší stupně gramotnosti.“ (2005, s. 14)

V pedagogickém slovníku je gramotnost vysvětlena jako dovednost jedince číst, psát a počítat, která se získává obvykle v počátečních ročnících školní docházky. V tomto smyslu jde o základní gramotnost, která je předpokladem jak dalšího vzdělávání, tak vůbec uplatnění jedince ve společnosti. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

1.1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Ve výzkumech, které uvádějí PISA, PIRLS, je čtenářská gramotnost definována jako:

„... schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a aktivnímu začlenění do života společnosti.“ (Trávníček, 2008, s. 36) Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů. (Tomášková, 2015)

„Čtenářská gramotnost je komplex znalostí a dovedností jedince, které mu umožní zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (př. železniční rády, návod k zacházení s automatickou pračkou...). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat a zpracovávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu aj.“ (Průcha a kol. 1998, s. 42)

Fasnerová (2018) tvrdí, že čtenářská gramotnost se mnohdy považuje za gramotnost klíčovou, nejdůležitější, navazující ke všem ostatním gramotnostem a je nezastupitelná. Nejenže usnadňuje začlenění do společnosti, ale také umožňuje osobnostní rozvoj ve

volnočasových aktivitách. Bez čtenářské gramotnosti totiž nelze v současné době kvalitně existovat.

Dle mého názoru je snahou učitele, aby při opakovaném čtení dítě získávalo zájem o knihy, časopisy a čtené pohádky. Mělo by také umět ohleduplně zacházet s knihami a ostatní literaturou.

„Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních a sociálních kontextech. Je to tedy schopnost porozumět psanému i čtenému textu, přemýšlet o něm, jeho obsah sdílet s ostatními, překonávat obtíže, které jsou spojeny se čtením, a používat získané informace k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a dovedností.“ (Tomášková, 2015, s. 9,10)

1.1.1 Čtenářská pregramotnost

Pregramotnost chápeme jako předpoklady pro budoucí čtenářskou gramotnost. „Je to soubor postupně se rozvíjejících předpokladů pro čtení a psaní u dětí v široké době před nástupem do školy, tedy komplex schopností, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro zahájení a úspěšné rozvíjení čtenářské gramotnosti i jejímu užívání v různých individuálních a sociálních kontextech.“ (Kucharská, 2014, s. 35)

V mateřské škole je důležité věnovat pozornost oblastem, které nám pomohou dosáhnout předpokladů pro budoucí rozvoj čtenářské gramotnosti.

Dle mých zkušeností je pro rozvoj předčtenářské gramotnosti nejdůležitější a velice podstatné, aby dětem bylo už od útlého věku předčítáno a vyprávěno. Už pouhé prohlížení knih a listování v nich rozvíjí u dětí představivost, fantazii a podporuje kladný vztah ke knihám. V pohádkách se také dítě seznamuje s jinými kulturami a zvyklostmi. Pomocí knih se u dětí rozvíjí komunikační dovednosti a připravují se tak na schopnost číst a psát, kterou budou potřebovat.

Další definice je od teoretiček Kropáčkové, Wildové a Kucharské (2014), které uvádějí, že čtenářská pregramotnost je: „Soubor postupně se rozvíjejících předpokladů pro čtení a psaní v široké době před nástupem do školy. Jedná se o komplex schopností, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro zahájení a úspěšné rozvíjení čtenářské

gramotnosti i jejímu užívání v různých individuálních a sociálních kontextech.“ (Kropáčková, Wildová, Kucharská, 2014, s. 493)

Pedagožka Iva Tomášková ve své publikaci – Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost (2015) uvedla, že u dítěte „rozvíváme schopnosti, dovednosti a vědomosti, trénujeme paměť, koncentraci pozornosti, a soustředěnost, které při samotném čtení bude potřebovat. Dítě připravujeme na to, aby zvládlo plynulé čtení, překonalo prvopočáteční obtíže, zvládlo porozumění textu, bylo připraveno sdílet své prožitky při čtení, mělo vztah ke knize a umělo využít získaných poznatků a nabytých vědomostí v dalším učení.“ (Tomášková, 2015, s. 17)

Dle mých zkušeností je pro rozvoj předčtenářské gramotnosti neméně důležitá i péče a aktivita v rodině. Každodenní četba pohádky před spaním, říkání říkadel, prohlížení knih a komentování obrázků, říkání básniček, používání prstových říkadel, povídání si při procházkách v přírodě, to vše pomáhá k rozvoji předčtenářské gramotnosti a kladnému vztahu ke knihám a čtení celkově.

Ztotožňuji se s názorem paní Tomáškové, že s rozvojem předčtenářské gramotnosti je spojen rozvoj smyslového vnímání, zrakového vnímání, sluchového vnímání, rozvoj hmatu a vnímání prostoru.

1.1.2 Cíle předčtenářské gramotnosti

Cílem předčtenářské gramotnosti dle metodiky Čteme si, hrajeme si, poznáváme ... (Hana Nádvorníková/ Eva Svobodová/ Hana Švejdvová/ Miluše Vítečková (Eds.) a kolektiv autorů, 2019) jsou:

- a) **Cíle vztahové – postojové**, které vedou k utváření pozitivních vztahů a postojů ke čtení. Pedagog přibližuje dětem čtení jako zajímavou činnost. Při aktivitách zajišťuje, aby každé dítě zažívalo úspěch při čtení, využívá strategie k aktivizaci dětí, orientuje se v knihách.
- b) **Cíle dovednostní**, které směřují k osvojování návyků, dovedností a vědomostí, jež děti potřebují při učení čtení a psaní. Čtení může pedagog použít a využít jako zábavnou hru, vyplnění volné chvíle, při pobytu venku, při odpoledních zájmových činnostech. Pedagog využívá čtenářských strategií, které vedou

k hlubšímu porozumění příběhů. Nejde o to, aby se děti naučily veliké množství básniček, ale jde o to, aby děti textu porozuměly.

- c) **Čtenářské strategie** mají za cíl rozvíjet u dětí plné porozumění textu a připravit děti pro budoucí samostatné čtení s porozuměním. (Koželuhová, 2022) Strategie je soubor jasně definovaných a předem promyšlených kroků, které udělám, abych dosáhl vytyčeného cíle. V oblasti čtenářské gramotnosti představují promyšlený postup, jak dosáhnout úplného porozumění textu. (Koželuhová, 2022)

Podle Najvarové se děti v kontextu primárního a sekundárního vzdělávání učí, jakou strategii použít, aby např. dokázaly předvídat další vývoj v příběhu. Je jim objasňováno, jak se konkrétní strategie používá, v jakých situacích je vhodné ji aplikovat. Následně se ji učí vědomě používat a postupným zautomatizováním se u nich rozvine čtenářská dovednost. (Najvarová, 2008)

Paní Zápotočná píše, že pro porozumění je potřeba, aby ten, kdo sděluje, i ten, kdo sdělení přijímá, hovořili stejnou řečí, a to nejen ve smyslu stejného jazyka, ale i ve smyslu použité slovní zásoby. Jednotlivá slova musí pro čtenáře/posluchače něco znamenat, musí za nimi něco vidět. Velkou roli hraje to, co už zná a do jaké míry je jeho myšlení rozvinuto. (Zápotočná, 2015)

Aby dítě snáze porozumělo textu, používáme dva způsoby. Jedním způsobem je **MODELOVÁNÍ**, kdy dítěti poskytujeme názornou otázku, jak nad textem přemýšlíme, jak pracujeme s informacemi. Druhým způsobem je **SCAFFOLDING**, kdy převážně pracujeme s obrázkem, rekvizitou a otázky klademe pomocí dramatické výchovy. Jde tedy o čtení s dětmi, kdy si o příběhu povídáme a prožíváme ho společně. (Koželuhová, 2022)

1.1.3 Čtenářské strategie

Eva Koželuhová (2021) se zabývá čtenářskými strategiemi:

- **Strategie propojování** (hledání souvislostí) – tato strategie má umožnit dětem, aby si vzpomněly na něco podobného, o čem text bude, je či byl. Můžeme pracovat ve dvou úrovních – první je „já-text“, kdy si dítě vybavuje své osobní zkušenosti a porovnává je s informacemi v textu.

Nebo si dítě vybavuje své znalosti z jiné pohádky či příběhu a porovnává je s informacemi. Zde dochází k propojování „text-text“.

- **Strategie vizualizace** – tato strategie souvisí s rozvojem představivosti, která vychází z vlastních zkušeností a podstatou je dokázat si vytvořit vlastní „film v hlavě“. Jde o aktivizaci všech smyslů, které nám pomohou s utvářením mentálních představ. Pracujeme i se sluchovými, hmatovými, čichovými a chuťovými podněty.
- **Strategie předvídání** – předvídání je důležitá dovednost pro každého člověka, protože díky ní dokážeme odhadnout situaci, podle vlastních zkušeností, co možná nejpřesněji. Čtenář používá předvídání ve chvíli, kdy bere knihu do ruky, podle autora, obalu knihy a recenzí. Předvídá, zda ho kniha bude zajímat a splní jeho očekávání. Nejsnazším předvídáním je to, které vychází z obrázku. S dětmi je vhodné předvídat před samotným čtením, protože to opět zvyšuje jejich zájem o četbu.
- **Strategie usuzování** – při usuzování dopomáhá učitel svými otázkami k tomu, aby pomocí svého vlastního přemýšlení nad textem děti dokázaly odhalit nevyřčené skutečnosti. Jak píše paní Koželuhová: „Při usuzování je nezbytné zohlednit jak informaci z textu, tak vlastní zkušenost a znalosti, které k tomu dítě má. Tyto dva faktory se spojí a na základě toho dítě vnáší soud – co bylo příčinou, co bude následovat.“ (Koželuhová, 2021, s. 41)
- **Strategie hodnocení** – při použití této strategie vedeme děti, aby o příběhu přemýšlely, zaujímaly postoj k reakcím postav. Díky této strategii vedeme děti k hlubšímu přemýšlení nad příčinami a důsledky chování postav. Hodnocení znamená, že dítě řekne, zda se mu příběh či pohádka líbila, nebo nelíbila. Při této strategii dochází k diskuzím a je nezbytné, aby probíhala v bezpečném prostředí, kde se děti nebojí říct svůj názor.
- **Strategie kladení otázek** – děti v mladším předškolním věku často používají otázku „PROČ?“. Při četbě tomu mnohdy ale není. Proto je

důležité je povzbuzovat, aby se ptaly, když něčemu nerozumí nebo když je něco zaujme. Můžeme použít metodu „vím – chci vědět – dozvěděl jsem se“. Vhodné je použít ilustrace z knih, na jejichž základě děti zkouší formulovat otázku, kterou učitel zapíše. Poté čte text a děti hledají odpovědi na své otázky.

- **Strategie shrnování** – v této strategii je nutné eliminovat nepodstatné informace a soustředit se na ty klíčové. Při shrnování jde o vyjádření děje příběhu ve velmi krátké, stručné výpovědi. Ke shrnování nám pomohou otázky – Kdo?, Co?, Protože, A tak, Nakonec. Děti si tyto otázky mohou zakreslit do těla stonožky a lépe se zorientují, jakou otázku už zodpověděly a kolik jich je ještě k zodpovězení. Paní učitelka jim může pomáhat nedokončenými větami typu „a pak“, „ale“, „nakonec“, atp.

1.2 Přírodovědná gramotnost

Pojem přírodovědná gramotnost lze definovat jako schopnost přemýšlet a jednat aktivně ve všech věcech souvisejících s přírodními vědami a jejich principy. (Blažek, Příhodová, 2016)

Podle Jančaříkové (2017) je pro položení základů přírodovědné gramotnosti velice důležitý předškolní věk. V tomto období se rozvíjí vztah k přírodě, komunikační a badatelské dovednosti. Také se formuje a vytváří abstraktní myšlení a propojení mezi pojmy a reálnými objekty. K přírodovědnému vzdělávání můžeme přistupovat z pohledu přírodovědných oborů, ale také z pohledu primární pedagogiky.

V koncepci přírodovědné gramotnosti je za jednu z nejdůležitějších dovedností a významný vzdělávací cíl označena schopnost komunikovat. Jean Piaget (2010) popisuje, jak úzký je vztah mezi rozvojem myšlení a rozvojem řeči. Pro rozvoj přírodovědné gramotnosti je velice důležité a potřebné rozvíjet řádně a intenzivně jazykový aparát dětí. Podle Jančaříkové příroda člověka fascinuje, upoutává svou pestrostí a neustálým dějem. Poskytuje podněty pro všechny smysly a umožňuje nám ji pozorovat, zkoumat, obdivovat a učit se od ní. Jedním ze základů přírodovědné

gramotnosti je rozvíjení pozitivního vztahu k přírodě, který nazýváme environmentální senzitivitou. (Jančaříková, 2017)

Víchová tvrdí, že rozvoj environmentální senzitivity, tj. citlivosti k přírodě a životnímu prostředí vůbec, je základním cílem environmentální výchovy a vzdělávání v mateřské škole. Také uvádí, že předpokladem harmonického rozvíjení environmentální senzitivity je především dostatek kvalitního kontaktu s přírodním prostředím. Takový kontakt by měl být pozitivní a zapamatovatelný. Důležitá je následná další práce s pozitivními zážitky, jejich opětovná evokace, zhodnocení a diskuze. Nutnost kontaktu dětí mateřské školy s přírodou má u nás tradici. (Víchová, 1977)

S přihlédnutím na specifické vývojové znaky předškolního věku bychom měli při rozvíjení a osvojování si přírodovědné gramotnosti dodržovat didaktické zásady, jež uvádí docentka Jančaříková (2017).

1.2.1 Didaktické zásady výchovného a dílčího vzdělávacího působení

Podle RVP PV (2021) jsou hlavními úkoly předškolního vzdělávání doplňovat a podporovat rodinnou výchovu. Dále obohacovat denní program a nabízet podnětné prostředí pro aktivní rozvoj a učení. Vytvářet u dětí dobré předpoklady pro pokračování v dalším vzdělávání. V neposlední řadě poskytuje předškolní vzdělávání dítěti odbornou diagnostickou péči a ve všech úkolech klade důraz na individuální přístup.

Tato zásada nám tedy říká, že při plánování činností je důležité myslet na jejich způsob provedení. Děti v tomto věku se nejlépe učí z vlastních zkušeností a prožitků. Výsledek činnosti by neměl být naším cílem, nýbrž cesta k němu.

Zásada vědeckosti

Zásada vědeckosti nám říká, že i malé děti by měly znát pravé názvy zvířat, rostlin a věcí, které je obklopují. Při komunikaci s nimi bychom neměli používat zdrobnělin a nebát se použití odborných názvů či termínů. Při aktivitách s dětmi co nejvíce používáme vědeckých postupů a objevů. Nikdy nezkreslujeme skutečnost a nepředkládáme dětem mylné představy o světě. Nicméně nezapomínejme, že i hra s fantazií a neskutečnem by neměla v předškolním vzdělávání chybět, neboť poskytuje

dítěti prostor pro jeho kreativitu a představivost. Důležitým aspektem je umět tyto dva světy od sebe rozlišit.

Zásada přiměřenosti

Držme se pravidla, že méně je více. Dbejme na to, aby cíle, proces i prostředky vzdělávání byly přiměřené vývoji dětí. Opět zde klademe důraz na individuální potřeby a dovednosti jednotlivých žáků. V žádném případě děti nepřetěžujeme, ať už po stránce fyzické, psychické, ale i sociální. Měli bychom se sami sebe ptát: „Zvládne dítě aktivitu? Dokáže manipulovat s nabízenými nástroji? Atp.“

Zásada srozumitelnosti

Schopnost pedagoga přetransformovat obsah vědeckého zjištění tak, aby byl srozumitelný věkové skupině, se kterou pracuje. Obsah by neměl být zkreslený, ale pouze zjednodušený pro pozdější celistvější pochopení. Měli bychom se vyhýbat výkladům typu: „A proč se to stalo, paní učitelko?“ To bylo kouzlo!“

Zásada správné komunikace včetně neverbální

Prostřednictvím komunikace si vytváříme třídní klima a formujeme sebepojetí dítěte, a to pozitivní i negativní. Komunikace s dítětem by měla být efektivní. Měli bychom si uvědomovat, že při komunikaci s dětmi hraje velkou roli její neverbální část. Komunikace s dětmi předškolního věku by měla být jednoduchá, empatická, srozumitelná, bez ironie a plná lásky a porozumění, jak uvádí paní Mgr. Svobodová (2017).

Zásada individuálního přístupu

Každé dítě je jedinečné a nese spoustu individuálních rysů, které bychom měli respektovat. Mohou to být specifické vývojové rysy, ale i charakter či rysy ovlivněné rodinným prostředím, ve kterém dítě vyrůstá. Nabízené činnosti by měly respektovat individuální potřeby všech dětí a měly by odpovídat jejich schopnostem a inteligenci. Snažíme se dětem nabízet činnosti stimulující a rozvíjející jejich úroveň znalostí a dovedností. Zaměřujeme se na všechny typy inteligencí a nabídku připravujeme v různých stupních obtížnosti.

Zásada názornosti

Názorná výuka založená na propojování přírodovědných představ s reálnými objekty. Dětem by měla být umožněna manipulace s předměty nebo jejich pozorování. Děti předškolního věku ještě nemají utvořené představy, a pokud se jim dostane pouze zobrazovaná realita, jejich představy nebudou správné a s největší pravděpodobností ani příliš trvalé, neboť co si člověk sám neprožije, brzy zapomene.

Manipulace s předměty, zakládání sbírek

Sbírkky, které vznikají v MŠ, by měly obsahovat především přírodniny z blízkého okolí, např. kameny, šišky, listy, peří, plody, semena, ulity či půdní typy. Sbírkky můžeme skladovat v zavařovacích sklenicích či krabicích od bot. Neměli bychom zapomínat ani na štítky, které obsahují informace o druhu a také o nálezci, místě a době nálezů a další informace.

Jak postupovat s dětmi: (Jančaříková, 2020)

1. Společný sběr přírodnin
2. Dbát na pestrost druhů (vytvoření vzorníku)
3. Třídění přírodnin (podle zadaných kritérií)
4. Pozorování a první pokusy (záznamy z pozorování, zápisy, kresby či audionahrávky)
5. Kresba a výroba modelů (rozvíjení přírodovědné abstrakce)
6. Exkurze (návštěva opravdové sbírky v přírodovědném muzeu)

Postup přírodovědného pozorování: (Jančaříková, 2020)

1. Výběr objektu pozorování
2. Samotné pozorování
3. Rozhovor o tom, co proběhlo
4. Dokumentace provedeného pozorování a předávání poznatků
5. Etika pozorování a odvaha pozorovat

Zásada poskytování podnětů pro všechny smysly

Jak je uvedeno v RVP PV (2021), učitel u dítěte podporuje rozvoj a užívání všech smyslů. Na konci předškolního vzdělávání by mělo dítě umět pomocí všech smyslů vnímat a rozlišovat. V praxi to znamená, že dětem nabízíme haptické hry, různé ochutnávky, čichové hádanky, učíme děti zrakově rozlišovat detaily a rozvíjíme sluchovou stránku vnímání přírody (se zavřenýma, zavázanýma očima atp.).

Zásada využívání prostředí

Smysluplné a cílené využívání prostředí, ve kterém se nachází mateřská škola. Velkou roli hraje školní zahrada, ale i blízké okolí. Pro výuku přírodovědné gramotnosti bychom měli co nejvíce využívat venkovní prostředí. Může to být zpočátku rušivý element, ale i toto je jedna z dovedností, kterou u dětí rozvíjíme. Důležité je, aby se dítě umělo soustředit v rušivém či neznámém prostředí.

Zásada těsného propojení se životem

Neměli bychom oddělovat školu od reálného života, ale naopak bychom se měli zaměřovat na to, co děti znají, co je zajímavé ze skutečného světa a věnovat se tématu více do hloubky. V praxi nám k tomu slouží krátkodobé či dlouhodobé projekty, spolupráce s ostatními zaměstnanci školy, s rodiči a poznávání okolí mateřské školy (přírodní nebo kulturní pamětihodnosti atp.).

Zásada aktivity

Dítě by mělo mít možnost aktivně se zapojit do všech činností, a to jak aktivitou tělesnou, tak aktivitou myšlenkovou a kognitivní. Nízký věk a malé zkušenosti nejsou překážkou k žádné činnosti. Je žádoucí naučit děti chránit samy sebe a bezpečně používat nástroje. Jen to, co dítě dokáže samo, skutečně umí.

Zásada bezprostřední zpětné vazby

Dítěti poskytujeme okamžitou zpětnou vazbu. Můžeme k tomu použít pomůcky a prostředky, které nám bezprostřední zpětnou vazbu pomohou umožnit. Pokud se provádí okamžitá reflexe, chybovost klesá a dítě považuje tento způsob opravy za hru.

Zásada posloupnosti

Učivo na sebe vrstvíme a postupujeme po malých krocích. Velkou roli hraje odbornost pedagoga, který musí učivo rozfázovat tak, aby na sebe přirozeně navazovalo.

Zásada systematičnosti

Děti učíme systematickému zařazování. V přírodních vědách má vše své charakteristické rysy a znaky, díky nimž je řadíme do určitých kategorií. Formou her učíme děti hledat vazby mezi nimi.

Zásada komplexního rozvoje

Zásada založená na principu Gardnerovi teorie mnohočetných inteligencí, která říká, že inteligencí v lidském světě je osm a každý člověk má jiným způsobem inteligence rozvinuté. Pokud chceme, aby se dítě rozvíjelo komplexně, je potřeba nabízet takové činnosti, které najdou uplatnění pro každou jednotlivou inteligenci.

Zásada trvalosti

Trvalé zapamatování si získaných informací, zkušeností a dovedností. V předškolním vzdělávání klademe důraz na trénink paměti a mnohočetné opakování. Snažíme se o to, aby si dítě zapamatovalo věci zásadní, nezacházíme do detailů, držíme se pravidla přiměřenosti a respektujeme individuální vývoj každého dítěte.

Zásada neporovnání

V předškolním věku jsou děti velmi citlivé a emocionálně zranitelné. Přistupujeme tedy ke každému z nich tak, jako by byl on tím nejlepším. Neporovnáváme výkony ani výrobky dětí. Vyhýbáme se soutěživým aktivitám, naopak se děti snažíme vést ke spolupráci. Všechny děti bereme jako sobě rovné a každého přijímáme s úctou a láskou. Při zkoumání přírody učíme děti základním hygienickým a bezpečnostním návykům. Sami se staráme o to, aby děti nebyly vystavovány působení nepříznivých vlivů z prostředí a také, aby byly v emocionální pohodě. Snažíme se, aby se dítě cítilo v mateřské škole dobře a těšilo se na pobyt v ní. (Jančaříková, 2017)

1.3 Environmentální výchova

Environmentální výchova ukazuje možné způsoby potřebné k dosažení pozitivních změn v životním prostředí. Vychovává k odpovědnému vztahu k přírodě a k pochopení její nenahraditelné ceny pro život všech. Má za úkol budovat v lidech pozitivní vztah k přírodě, schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou. Environmentální výchova se zabývá poznáváním vztahů v přírodě a vlivem člověka na ni. Také se věnuje budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu. (Leblová, 2012)

Environmentální výchova je součást všeobecného vzdělávání, která se zaměřuje na ochranu a tvorbu životního prostředí. Její pojetí je širší než u ekologické výchovy, která je zaměřena spíše přírodovědně. Zahrnuje také sociální, hodnotové a etické zaměření výchovy k aktivní účasti na tvorbě zdravého životního prostředí. (Průcha, 2013)

Činčera (2007) tvrdí, že environmentální výchovu činí velmi specifickou to, že školní předměty běžně požadují různé výstupy. Některé se zaměřují na předání dovedností, jiné na znalosti a další na formu porozumění světa, ale v případě environmentální výchovy usilujeme o formování postojů, znalostí i kompetencím k jednání, což činí environmentální výchovu poměrně obtížně uchopitelnou a zároveň klíčovou.

Podle Jančaříkové je environmentální výchova veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, jehož cílem je především: zvyšovat spoluzodpovědnost lidí za současný i příští stav přírody a životního prostředí, rozvíjet tvořivost, citlivost a vstřícnost lidí k řešení problémů péče o přírodu, utvářet ekologicky příznivé hodnotové orientace, které kladou důraz na dobrovolnou střídmost, na nekonzumní, duchovní kvality lidského života, hledat příčiny ekologické krize a cesty k jejímu řešení. (Jančaříková, 2010)

Cílem environmentální výchovy je rozvíjet u člověka zájem o přírodu, touhu ji poznávat a aktivně ji ochraňovat. Děti předškolního věku pomocí environmentální výchovy zažívají osobní zkušenosti s přírodou, zažívají krásu, tajemství přírody, učí se ji milovat a mít k ní úctu. Rozvíjíme v dětech vědomí o rozmanitosti života a pocitu odpovědnosti za životní prostředí. (Lebedová, 2012)

Kořeny environmentální výchovy u nás sahají do období po druhé světové válce, zejména pak do počátku šedesátých let. Významným mezníkem pro šíření ekopedagogiky u nás byl rok 1989. V současné době se u nás pracuje s pojmem

environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (dále jen EVVO), přičemž Ministerstvo životního prostředí definuje na svém webovém portále cíl EVVO jako „rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) potřebných pro environmentálně odpovědné jednání, to je jednání, které je v dané situaci a daných možnostech co nejpříznivější pro současný i budoucí stav životního prostředí.“ (MŽP, 2016)

EVVO má své místo také v předškolním vzdělávání, čemuž odpovídá obsah rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, který je rozdělen do pěti částí (dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět). Prvky environmentální výchovy jsou obsaženy ve všech jmenovaných oblastech, nejvíce ale v části „dítě a svět“.

Petr Daniš ve své publikaci „Děti venku v přírodě: ohrožený druh“ píše, že vztah dětí k přírodě významně ovlivňuje jejich tělesný a psychický vývoj. Děti, které tráví v přírodě více času a jsou vystaveny vhodným podnětům, mají rozvinutější motoriku, lépe se učí a soustředí. Nejsou konfliktní a v dospělosti pak vykazují citlivější vztah k environmentálním problémům. (Daniš, 2016)

Přikláním se k názoru starších lidí z mého okolí, že je dnešní doba plná technických vymožeností. Některé jsou pro nás potřebné a ulehčují nám práci. Na druhou stranu díky nim lidé přicházejí o svou manuální zručnost, logické myšlení a praktické dovednosti. I vztah lidí k přírodě se změnil. Dříve děti trávily všechen volný čas v přírodě, v pohybu. Dnes děti vidíte s mobilním telefonem v ruce nebo jsou doma na počítači či televizi. Proto si myslím, že je nejdůležitější vzbuzovat u dětí zájem o přírodu a technické věci již od malička.

Jak je psáno v metodice environmentální a polytechnické výchovy v mateřské škole. „Cílem environmentální výchovy je probudit důležitost vztahu k přírodě a ke světu jako celku. Pro děti v mateřské škole je důležité, aby pochopily fungování přírody a zákony v ní. Proto je také nejdůležitější začínat od toho nejjednoduššího a toho, co je pro ně nejsrozumitelnější. Tedy to, co mohou vidět, slyšet, ochutnat, co cítí a co si mohou osahat. Důležitá je také dětská fantazie a vztah k místu, kde se děti s přírodou setkají. Pro vybudování si kladného vztahu k přírodě nestačí jen občas jít na procházku na louku, do lesa. Děti, při procházce v přírodě, by si měly všímat vztahů mezi živou a neživou přírodou a při různých aktivitách, činnostech a zadaných úkolech umět

spolupracovat a domluvit se mezi sebou.“ (Miroslav Boček, Hana Nádvorníková, Petra Plachtová, Eva Svobodová, Hana Švejdová, Miluše Vítečková (Eds.) a kolektiv autorů, 2019)

Vzdělávání předškolních dětí vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, který nám doporučuje metody a formy výuky.

1.3.1 Formy výuky environmentální výchovy

Tyto formy můžeme použít pro rozvoj environmentální výchovy při práci s dětmi v mateřské škole:

- a) **Prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi:** Mezi ně patří námětové hry a rolové hry při spontánních hrách, pobyt venku a činnosti tam.
- b) **Situační učení:** Toto učení není plánované, nastupuje v situacích běžného dne (př. nalezený odpad na zemi – reagujeme na to, třídění odpadků, setkání s cizím psem – nebezpečné, puštěná voda – důležitost šetření s vodou).
- c) **Spontánní sociální učení:** Učitel je vzorem v chování a v komunikaci.
- d) **Propojení spontánních a řízených aktivit:** Při vzdělávání dětí předškolního věku se vzájemně propojují spontánní činnosti s aktivitami řízenými.
- e) **Vzdělávání v integrovaných blocích:** Vychází z principu předškolního vzdělávání:

„vzdělávání probíhá formou integrovaných bloků, které nerozlišují ‚vzdělávací oblasti‘ či ‚složky‘, ale které nabízejí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích. Obsah bloků vychází ze života dítěte, je pro ně smysluplný, zajímavý a užitečný. Realizace takovýchto bloků poskytuje dítěti širokou škálu různých aktivit a nabízí mu hlubší prožitek. Dítě tak nezískává jen izolované poznatky či jednoduché dovednosti, získaná zkušenost je komplexnější a stává se pro dítě snáze uchopitelnou a prakticky využitelnou.“ (RVP PV, 2021, s. 8)

2 Knihy s environmentálním zaměřením

V této části práce se seznámíme s dětskými knihami s environmentální tematikou. Knihy jsou určeny dětem předškolního věku.

2.1 Stromy

Autor: Wojciech Grajkovski

Ilustrace: Piotr Socha

Tato kniha je sice určená pro děti staší 6 let, nicméně si myslím, že s knihou mohou pracovat i mladší děti. Je hezky ilustrovaná a s dětmi se s ní dá procvičit mnoho oblastí.

Obsah knihy: Jako lidé se od sebe liší výškou, šířkou, tak i stromy nejsou úplně stejné. Liší se výškou, délkou větví, barvou listů, druhem listů, kořeny a jejich využitím. Kniha nás provede čtvero ročním obdobím. Je tu popsáno a vysvětleno, jak někteří živočichové pomáhají stromům s jejich rozšiřováním v přírodě. Také se zde dozvíme, proč stromy na zimu shazují listy, která zvířata se stromy živí a jak jsou pro to vybavena. Mimo jiné, stromy slouží i jako místo k životu různých druhů zvířat. Kniha nám pomocí obrázků ukazuje, jak jsou stromy široké, vysoké, které stromy jsou nejstarší a na jakých kontinentech rostou konkrétní stromy. Je zde popsáno a vysvětleno stáří stromů pomocí letokruhů. Také se zde dozvíme, co vše se dá ze dřeva vytvořit, k čemu je dřevo potřebné. Jaké stroje a pomůcky se používají ke zpracování dřeva a také, že stromy do našeho života patří už od pradávna. Měli bychom se o ně starat, aby tu byly i pro další generace.

Názor na knihu: Tato kniha je za mne velice zajímavě ilustrovaná, plná užitečných a zajímavých informací. Je ve velkém formátu a stránky jsou plné obrázků, které nás vtáhnou přímo do knihy. Hned na obalu je strom znázorněn jako statný, silný tvor, z kterého vyzařuje síla a odhodlání.

Hlavní myšlenka: Kniha popisuje a vysvětluje, jak jsou pro nás a pro ostatní obyvatele planety stromy důležité. Ukazuje nám, že na stromech je viditelná síla přírody, kdy z malého semínka mohou vyrůst mohutné, vysoké stromy. Seznamuje nás s odlišnostmi mezi stromy, s růzností jejich využití. Ukazuje nám, jak velké množství je na zemi stromů a jak jsou krásné a důležité.

Co souvisí se životem dítěte: Člověka provázejí stromy celým jeho životem. Od narození (kolébka) až po smrt (rakev). V této knize se děti dozvědí, jak strom žije. Poznají, jak od malého semínka se strom vyvíjí až do podoby velkého, statného stromu. Dovědí se, co vše se dá ze dřeva vyrobit a také, na co se dřevo používá.

Co může být matoucí: V této knize může být pro děti předškolního věku velice matoucí část, kdy se kniha zabývá náboženstvím, historií a zvyky s ním spojenými. Také se v knize autor zmiňuje o Darwinově stromu života, který je pro děti předškolního věku, podle mne, těžko pochopitelný.

Rozbor ilustrací: Ilustrace je ztvárněná dětskou formou, takže pro děti velice blízká a přirozená. Obrázky jsou příjemně barevné a prostorné. Na stránce je vždy jeden obrázek dominantní, který doplňují menší k danému tématu. Stromy jsou zde realisticky ztvárněny.

Náměty práce s knihou: Při práci s knihou se může procvičovat zrakové vnímání, prostorová orientace, barvy, velikosti, tvary. Při rozhovorech nad knihou se rozvíjí předčtenářská gramotnost. Díky množství obrázků můžeme procvičovat předmatematické činnosti. Kniha nám také může sloužit jako předloha pro výtvarné činnosti a polytechnické činnosti. Pomocí knihy si můžeme zkusit sestavit svůj rodokmen. Díky obrázkům různých druhů stromů si s dětmi můžeme povídat a názorně ukázat, ve které pohádce jsme mohli vidět konkrétní strom a co na něm roste.

2.2 Kde si Píťa zchladí tlapy?

Autor: Carina a Peter Wohllebenovi

Ilustrace: Stefanie Reich

Kniha je určena pro děti od dvou let. Pevná vazba se silnými stránkami umožňuje dětem lehkou manipulaci. Kniha obsahuje otevírací okénka, která skrývají zajímavé informace o lese a jeho obyvatelích.

Obsah knihy: Knihou nás provází veverka Píťa, který se skamarádil s hajným Petrem. Jednoho horkého dne se Petr ochlazuje zmrzlinou, ale Píťa neví, jak a čím by se mohl ochladit. A tak se vydává do lesa, aby zjistil, jak a čím by se mohl zchladit. Cestou potká mnoho zajímavých zvířat, která mu ukáží, jak se ochlazují v horkých dnech. Některá se

chladí vodou, jiná se chladí v bahně, ti nejmenší se schovávají do trávy. Každé zvíře má rádo něco jiného. Píťa nakonec zjistí, že v horkém počasí je mu nejlépe hluboko v lese mezi listy ve větvích.

Hlavní myšlenka: V této době je velice důležité u dětí rozvíjet kladný vztah k přírodě a zvířatům, která ji obývají. Knihou můžeme děti vtáhnout do příběhu a podpořit jejich fantazii a představivost. V této publikaci se dozvíme, jak žijí zvířata pod zemí, ale i na zemi, čím jsou některá zvířata zajímavá, co je pro ně typické. Také zde zjistíme, co potřebují ke svému životu, kde se schovávají a kde spí. Hlavním poselstvím této knihy je, že les je přírodní klimatizací.

Co souvisí se životem dítěte: Tato kniha nám přibližuje, že každý máme jiný způsob života, jinak se chováme a máme každý jiné nároky. Nejinak jsou na tom i zvířata. Každé je jiné a každé potřebuje něco zvláštního. Někomu vyhovuje, když se v horkém dnu vykoupe, jinému stačí, když se schová do stínu. I lidé to mají tak. Dětem pomocí této knihy ukážeme, že každému vyhovuje něco jiného, a proto nemusíme dělat vše stejně jako ostatní. V knize jsou malá okénka, která skrývají zajímavé informace o obyvatelích lesa a díky tomu dítě získává cenné informace, které může dále využívat.

Co může být matoucí: Myslím si, že v této knize je vše krásně a smysluplně vysvětleno. Pro děti by v knize nic matoucí být nemělo.

Rozbor ilustrací: Obrázky jsou po celých stránkách. Poté, co knihu otevřeme, je to jako bychom vstoupili do lesa. Okénka jsou sjednocena s obrázkem, že mnohdy dá velké úsilí jej nalézt. Ilustrace jsou pro děti příjemně barevné, veliké a vtipně nakreslené.

Náměty pro práci s knihou: Protože je tato kniha určená pro děti od dvou let, můžeme pomocí knihy s dětmi procvičovat názvy zvířat a jejich mláďat. Také při prohlížení můžeme procvičit barvy, velikosti. Můžeme si povídat, co děti vidí na obrázcích? Co tam asi dělají zvířátka? Co tam asi Píťa slyší? Co by mohla udělat jinak? Kdo všechno žije ve vodě? Znáš nějaká jiná zvířata, která tu nejsou? Pomocí těchto otázek u dětí rozvíjíme a podporujeme předčtenářskou gramotnost.

2.3 Víš, kde jsou děti stromů?

Autor: Peter Wohlleben

Ilustrace: Stefanie Reich

Obsah knihy: Knihou nás provází malá veverka Píťa a hajný Petr, který bydlí v roubence uvnitř lesa. Ráno si Petr dává svoji oblíbenou kávu a poslouchá zvuky lesa. Dnes se k němu přidal i Píťa. Ten je smutný, protože je sám a nemá svoji rodinu. Petr mu vysvětlí, že každý má svoji rodinu, dokonce i stromy. A tak se vydají hledat děti stromů. Cestou potkají mnoho zvířat a poznávají, kdo jsou členové jejich rodiny. Procházejí loukami, kde narazí na housenky, kukly a motýly. Také tam uvidí včely, čmeláky, a jiné brouky. V lese narazí na vlka s vlčaty, divočáky se selaty, a na jiná zvířata. Také potkají dřevorubce, který v lese kácí staré stromy. Petr vysvětluje Píťovi, proč to dělají. Také mu ale ukáže, jak těžké stroje v lese ničí půdu a podhoubí hub. Mnohem lepší by bylo v lese používat k těžení dřeva koně, kterého potkají hlouběji v lese. Kůň totiž les neničí tak moc jako těžký traktor. V lese potkají lidi, kteří na místo starých vykácených stromů, sázejí nové, mladé stromky. Petr vše Píťovi poctivě vysvětluje a pokračují hlouběji do lesa. Nakonec v bukové části lesa najdou malé vyrostlé děti stromů. Píťa je velice rád, že se jim to povedlo.

Názor na knihu: Na této knize se mi líbí, jak je zde dětem ukázáno, že i zvířátka mohou být smutná a mohou se bát. Jako lidé, tak i zvířátka k někomu patří. Každý má svou rodinu, která ho má ráda a která se o něj stará. Také je tu ukázáno, co způsobuje kácení lesů a jak se dá jiným způsobem vytěžit dříví, aniž bychom přírodu poškozovali.

Hlavní myšlenka příběhu: Kniha pomáhá dětem pochopit, že každý má rodinu. Každý k někomu patří. Ukazuje nám, jak funguje život v lese, jak se k němu máme chovat. Tato kniha nás provází krásami lesa a jeho obyvateli. Ukazuje nám, že se dá o lesy pečovat, aniž bychom je ničili.

Co souvisí se životem dítěte: Je důležité mít kamaráda, na kterého se můžete spolehnout a který vám vždy pomůže.

Co může být matoucí pro děti: V této publikaci může být matoucí to, že Píťa nalezne děti stromů až úplně hluboko v lese. My ale dětem ukazujeme, že stromečky vyrůstají ze semínek tam, kam je vítr odvané. Takže i na bližších místech, než je jen uvnitř lesa.

Vždyť přece rostliny rostou všude kolo nás. To si myslím, že by mohlo děti trochu zmást.

Rozbor ilustrací: Obrázky v knize jsou přes celé stránky doplněné textem. Jsou přirozeně barevné a velké. Při pohledu na stránky mám pocit, jako bych byla v knize.

Náměty na práci s knihou: Jelikož je tato kniha především pro děti předškolního věku, lze s ní procvičovat předčtenářskou gramotnost pomocí předčtenářských strategií. Děti se můžeme ptát na to, zda se jim kniha líbila? Jestli už někdy našly samy děti stromů? Co by mohl Píťa udělat jinak? Co by mohlo být dál? Co se jim líbilo nejvíce?

2.4 Pohádky z lesa

Autor: Lenka Jakešová

Ilustrace: Dagmar Medzvecová

Obsah knihy: Touto knihou nás provází rodinka Datlů, která žije v dutině starého dubu. Jak je známo, Datel je doktorem lesa, a tak každé ráno odlétá z hnízda léčit nemocné stromy v lese. Ti mu na oplátku vyprávějí pohádky, které on večer vypráví svým ptáčatům na dobrou noc. O každý strom se stará jeho stromový skřítek, jenž mu pomáhá se vším, co ho trápí. V knize se děti krásnou, nenásilnou formou dozvědí, proč Modřín na zimu neopadá jako ostatní stromy? Také se dozvíme, proč šišky Jedle rostou směrem nahoru, a ne dolů, jako šišky ostatních jehličnatých stromů. K čemu slouží bukvice, proč má Borovice dlouhé jehličí a proč má Lípa listy do tvaru srdce. V knize je mnoho zajímavých příběhů s krásnými ilustracemi.

Názor na knihu: Kniha mne zaujala hned při prvních stránkách. Je tu popsán vztah mezi Datlem a stromy, ale především mezi stromovým skřítkem a stromem, kterého něco trápí. Každá kapitola popisuje konkrétní strom a vysvětluje nám, čím je zajímavý a důležitý. V knize se děti dozví mnoho zajímavých a užitečných informací. Je důležité podporovat vztah dětí k přírodě a kniha je podle mne příjemnou formou.

Hlavní myšlenka: Kniha nás provází životem stromů a ukazuje nám, že vše, co je v přírodě, má nějaký smysl a důvod, proč to tak je. Krásně je tu ukázaná symbióza mezi Datlem a stromy. Když budeme pomáhat ostatním, budou i ostatní pomáhat nám.

Co souvisí se životem dítěte: Je zde ukázáno přátelské pouto a chuť pomáhat. Děti by díky této knize mohly pochopit a vštípit si důležitost přátelství a síly pomáhat ostatním. Nesobecké chování a chuť pomáhat jsou v dnešní době velice důležité vlastnosti, které bychom u dětí měli podporovat.

Co může být pro děti matoucí: Myslím, že v knize není nic matoucího. Vše je srozumitelně vysvětleno a doplněno krásnou ilustrací.

Rozbor ilustrací: Ilustrace, které v knize najdete, jsou vždy tematicky zaměřené k příběhu. Pomocí nich se můžeme vcítit do postav nebo věcí na obrázku. Jsou zde krásně čitelné emoce, díky čemuž se můžete do příběhu lépe ponořit a prožít jej.

Náměty na práci s knihou: Pomocí této knihy s dětmi můžeme podporovat fantazii, radost z objevování, představivost. V knize naleznete mnoho nápadů na tvoření s dětmi. Také pomocí četby můžeme procvičovat dětskou paměť, pokládat různé otázky a používat předčtenářské strategie (Máš s tím nějakou zkušenost?, Už jsi to někdy slyšel?, Co by se stalo, kdyby ....?, Dalo by se to udělat jinak?).

Pomocí těchto otázek také rozšiřujeme slovní zásobu, podporujeme schopnost samostatného mluvního projevu.

2.5 Co si stromy šeptají

Autor: Lenka Jakešová

Ilustrace: Dagmar Medzvecová

Obsah knihy: Tato kniha je druhým dílem oblíbené knihy Pohádky z lesa. Knihou nás provází rodina Strakapoudů, kteří jsou uhnížděni v dutině staré Břízy. Každý den tatínek Strakapoud vylétá za potravou a léčit nemocné stromy, které ho již z dálky vyhlíží. Za oplátku mu stromy vždy povědí pohádku, kterou večer vypráví svým dětem před spaním. Jako v první knížce, tak i tady má každý strom svého skřítku, který se o něj stará a opatruje ho. V této knize se dozvíte, proč má na podzim Javor tak krásně barevné listy. Dozvíte se, čím jsou rozdílní Jeřáb a Jeřabina. Zjistíte, proč se říká: „Klepeš se jako Osika“. V knize jsou další pohádky, které nám prozradí krásu stromů a jejich tajemství.

Názor na knihu: Toto je druhý díl knihy Pohádky z lesa. Za mne je více barevnější, veselejší, ilustrace jsou propracovanější. Příběhy v knize jsou zajímavější a jsou propojeny nejen se stromy, ale i se zvířátky v jejich okolí. V této knize nalezneme i krátké tematické básničky. Zdá se mi, že tato kniha je mnohem propracovanější.

Hlavní myšlenka: Jako v prvním díle, tak i tady je záměrem seznámit děti s druhy stromů, které možná neznají. Příjemnou formou se děti dozvědí, čím je strom zvláštní, zajímavý a jaký skřítek se o něj stará. Skřítkové nám vysvětlí, proč stromy mají takové listy, jaké mají, proč Vrby rostou u vody, proč má Líška lískové oříšky a jiné důležité věci.

Co souvisí se životem dítěte: Jako v prvním díle je v knize důležité přátelství a chuť pomáhat, ale také ukázat dětem, že i příroda se umí bránit. Některé stromy mají jedovaté bobulky a tady dětem krásně vysvětlí, jak je poznají.

Co může být pro dítě matoucí: V této knize jsou ukázány stromy, které jsou od sebe odlišné jen v malé míře. Třeba Jeřabina a Jeřáb, nebo Habr a Buk a další. To by pro děti mohlo být matoucí. I pro mne je to oříšek.

Rozbor ilustrací: Ilustrace v tomto díle jsou propracovanější, barevnější, veselejší. Je tam více obrázků, které jsou přes celou stránku. Jelikož jsou obrázky barevnější, je to příjemnější na pohled a více vás to upoutá. Už jen obal knihy v porovnání s prvním dílem vás více nadchne a upoutá.

Náměty pro práci s knihou: Jelikož je kniha barevnější, můžeme s dětmi procvičovat barvy, velikosti, prostorovou orientaci a počty. I zde se dají uplatnit předčtenářské strategie, kdy se s dětmi společně pomocí různých otázek vracíme k textu, hledáme souvislosti, usuzujeme a předvídáme, hodnotíme a shrnujeme.

2.6 Oříškový podzim s Luckou, Jendou a Martínkem

Autor: Andrea Popprová

Ilustrace: Andrea Popprová

Obsah knihy: Kniha provází obdobím podzimu, jeho kouzlem a krásami. Hlavními postavami v knize jsou Lucka, Jenda a Martínek. První, s čím se děti setkají, je babí léto, které je tu hezky vysvětleno a ukázáno. Babím létem provází mūrka Bětka, která bydlí

ve vlašském oříšku. Od ní se děti dovědí, proč mají hnědé ruce, když sbírají a loupají vlašské ořechy. S Bětkou si také mohou upéct ořechovou bábovku, na kterou naleznou v knize recept. Bětka všem poradí, jaké bylinky pomáhají proti různým nemocem a nachlazení. Děti poznají, že každý strom má jinak tvarované listy. Zahrají si na indiány a vyrobí si indiánskou čelenku. K podzimu patří pouštění draků a jejich výroba, která je prakticky popsána v knize. Také se děti seznámí s obdobím Dušiček, jejich tradicemi a zvyky. V knize děti naleznou různé úkoly, rébusy a hry. Lucka, Jenda a Martínek všem ukáží, jaké pelíšky si staví zvířátka na zimu a jak se o zvířátka v zimě staráme my lidé.

Vlastní názor na knihu: Kniha je propracovaná a ilustrovaná. Pomocí knihy se čtenáři dozví vše důležité a podstatné o období Podzimu. Tato kniha je jakousi příručkou, co vše se dá zažít a dělat během tohoto období. Nabídne návody, inspiraci, recepty, spojovačky, hry a i vystřihovánky. Podle mne je tato kniha nádherně ztvárněná a díky ní budou mít rodiče vždy dost nápadů pro aktivity s dětmi.

Hlavní myšlenka: Pointou této knihy je seznámit děti s obdobím podzimu. Ukázat jim, co se děje v přírodě? Jaké změny se dějí? Dětem jsou tu nastíněny různé aktivity a návody, co se dá na podzim dělat a vyrábět. Kniha nám ukazuje i různé zvyky, které se k tomuto období pojí. Ukazuje nám, že i příroda umí být krásně barevná a plná dobrodružství a zábavy.

Co souvisí se životem dítěte: Příběhy ukazují dětem možnosti různých aktivit, nápadů a činností. Protože nás knihou provázejí Lucka, Jenda a Martínek, je pro děti mnohem snazší se vcítit a vžít do knihy. Děti si aktivity vyzkouší na vlastní kůži a zjistí, zda je to opravdu tak, jak se to píše v knize, nebo ne.

Co může být pro děti matoucí: Pro děti by mohla být matoucí část s indiány. Nevím, zda je to tak důležité dávat do období podzimu. Ale i tak je to dobrá inspirace.

Rozbor ilustrací: Kniha je od začátku po konec plná obrázků. Jsou zde i vystřihovánky, stolní hra, náměty na vyrábění a mnoho jiného. Kresby jsou jednoduché, zato velice příjemné, hezké a blízké dětskému čtenáři.

Náměty na práci s knihou: S touto knihou se dá dělat mnoho věcí. Jelikož obsahuje návody, recepty, ukázky aktivit a různých činností, mohou se procvičit všechny oblasti v předškolním vzdělávání. Od předčtenářské pregramotnosti, která se procvičí při četbě,

rozhovorech a otázkách k textu, až po předmatematickou pregramotnost. Tu můžeme procvičovat při aktivách s plody podzimu, s knihou. Jemnou a hrubou motoriku procvičíme při hledání přírodnin a práci s nimi.

2.7 Příhody včeličky Emičky

Autor: Lenka Jakešová

Ilustrace: Nikola Hauptigová

Obsah knihy: Knihou nás provází včela Emička, která nás zasvětila do života včel. Ukazuje nám, jak to chodí v úlu. Co všechno se musí včela naučit, než vylétne na svoji první kytičku. Mimo jiné se dozvíme, že každá včela má své místo a přidělenou práci, za kterou je zodpovědná. Každá kapitola knihy je doplněna otázkami k textu a pohybovou básničkou. V této knize je nádherně ukázáno, že včely si navzájem pomáhají. Ukazují nám, že v jednotě je síla a jedna bez druhé nedokáže nic. Život v úlu nám ukazuje, jak je každá práce důležitá a měli bychom si jí vážit.

Vlastní názor na knihu: Jelikož mám za manžela včelaře, tak je pro mne vše, co se týká včel, velice blízké a zajímavé. Obdivuji pracovitost, chytrost a píli včel. Lidé by se od nich mohli hodně učit. Tato kniha je krásně a poučně napsaná. Je srozumitelná i pro malé děti a díky ilustracím a básničkám si ji hned oblíbí. V knize jsou nádherně vysvětleny vztahy v úlu a v přírodě.

Hlavní myšlenka: Tato kniha nám ukazuje, jak jsou včely důležité. Nejen, že vyrábějí zdravý a dobrý med, ale bez jejich opylování by nemohly růst plody na stromech a keřích. Neuzrály by jahody, borůvky, jablka, hrušky a vše, co všichni máme tak rádi. Včely také vyrábějí propolis, který je velice léčivý. Kniha nás provází celým dnem v úlu, vysvětluje nám, co se tam děje, jak se jednotlivé včely jmenují a jakou mají v úlu funkci. Dozvíme se, jak a z čeho se vyrábí med, co je mateří kašička a k čemu se používá. Včelky nám také vysvětlí, co je to ten propolis.

Co souvisí se životem dítěte: Každý má svou roli a jeho práce se cení. Žádná práce není podřadná. Jedno bez druhého by nemohlo být. Tato kniha jako by nám ukazovala, jak by to mělo fungovat i v našich rodinách a na Zemi, na které žijeme.

Co může být pro dítě matoucí: Pro dítě by mohla být matoucí část, kde se vysvětluje, z čeho je medovicový med. To mnohdy ani dospělí nedokáží pochopit. Také vztah v úlu k trubcům, když už je nepotřebují, by mohl být pro děti matoucí.

Rozbor ilustrací: Za mne by mohly být včely mnohem lépe nakresleny. Nevím, zda to neměl být přímo záměr nakreslit včelu, jako by ji kreslilo dítě druhého ročníku základní školy. Mně se ilustrace této knihy nelíbí a zvolila bych jiné, propracovanější.

Náměty na práci s knihou: V knize naleznete pohybové básničky, hru a recepty. Na konci každé kapitoly jsou otázky, kterými rozvíjíme paměť, předčtenářskou gramotnost, fantazii. Díky pohybovým básničkám rozvíjíme hrubou motoriku. Při výtvarných činnostech spojených s prací s knihou můžeme rozvíjet jemnou motoriku.

2.8 Emička a její přátelé

Autor: Lenka Jakešová

Ilustrace: Nikola Hauptigová

Obsah knihy: Tato kniha je pokračováním knihy Příběhy včely Emičky. Zde se dozvíte, že nejen včely, ale i čmeláci a ostatní brouci pomáhají s opylováním květů. Také se dozvíte, kolik toho včelka musí nalétat, než přinese dostatečné množství pylu. Emička nám ukáže a vysvětlí, jakou proměnou musí motýl projít, než se z něj stane tak krásný tvor. Mšice Agáta v knize prozradí, z čeho se dělá medovicový med a Emička nám vysvětlí, proč ho včelky nemůžou mít přes zimu v úlu jako potravu. V této knize je také ukázáno, jak je důležité si mezi sebou pomáhat.

Názor na knihu: Kniha je pro dětského čtenáře psaná tak, aby ji i menší děti pochopily. Je důležité, aby děti věděly, jak jsou včely nenahraditelné. Aby věděly, co vše dělají pro nás, pro přírodu a jak moc se u toho unaví. Za mne je nepovedená ilustrace, která by se dala přirovnat ke kresbě žáka navštěvujícího druhou třídu. Tu bych nahradila jinou.

Hlavní myšlenka: Podstatou knihy je seznámit děti se životem včel. Ukázat jim, jak to funguje v úlu a kdo jej obývá. Co všechno musí včelka umět a zvládnout. Kniha nám ukazuje vztahy v úlu i mimo něj. Také se zde dozvíme, jaký je životní cyklus včely a motýla. Co všechno potřebují k životu a ke své práci.

Co souvisí se životem dítěte: Děti by měly vědět, jak to v přírodě funguje. V knize jsou nastíněny vztahy mezi různými druhy hmyzu. Děti pomocí příběhů snáze pochopí vztahy mezi ostatními.

Co může být pro dítě matoucí: Možná ta část, kde je recept na med z pampeliškových květů. My přece děti od malička učíme, že med dělají včely a tady je najednou psáno, že se dá vyrobit z květů. Nehledě na to, že za med může být označen pouze med od včel, jinak je to sirup. Také by mohla být pro děti matoucí kapitola o medovicovém medu. To je těžko pochopitelné i pro některé dospělé.

Rozbor ilustrací: Za mne by mohly být zvoleny jiné obrázky. Přejde mi to i pro děti celkem nepodařené.

Náměty na práci s knihou: I v této knize naleznete otázky k textu, díky kterým procvičíte paměť, předčtenářskou gramotnost a fantazii. V kombinaci s prvním dílem mají děti obsáhlý zásobník aktivit.

2.9 Medový domeček

Autor: Andrea Popprová

Ilustrace: Andrea Popprová

Obsah knihy: Tato kniha je průvodcem života včely a včelaře. Příběh se odehrává na zahradě Lukáše a jeho dědečka včelaře. Lukášek doma objeví v krabici od zápalek včelku, která se zatoulala a nestihla se vrátit do úlu před jeho zazimováním. Lukášek díky včelce Anežce a jejím kouzelným zmenšovacím tanečkem pozná tajemství včelího úlu, vezme ho na místa, kam se dostane pouze včela. Zjistí, co všechno včelka musí umět, jaký je vývoj včely a jak celý úl funguje. Lukáška začne včelaření velice zajímat, tak od dědečka k narozeninám dostane včelařskou kombinézu a vše potřebné, co včelaři nesmí chybět.

Názor na knihu: Kniha je krásně a prakticky zpracovaná. Je v ní spousta aktivit, zajímavých činností a her. Je v ní plno návodů na výtvarné činnosti. Mne kniha upoutala hned při jejím otevření a po přečtení jsem byla nadšená.

Hlavní myšlenka: Kniha nás provází životem včelstva od zimy do zimy. Naleznete tu malý atlas květin, které včely mají rády, ale také ukázkou, že každý květ má jiný tvar

pylu. Také je v knize spousta úkolů a otázek, které čekají na bystré hlavy dětí. Kniha je nádherně ilustrovaná, ukazuje nám život včel, práci včelaře a kouzlo přírody.

Co souvisí se životem dítěte: Myslím, že život v úlu a činnosti v něm jsou velmi podobné s životem a činnostmi v rodině a doma. Děti pochopí, že součástí života je příroda okolo nás a vše, co je v ní.

Co může být pro děti matoucí: Myslím, že v této knize není nic, co by děti mohlo zmást.

Rozbor ilustrací: Kniha je od začátku po konec plná obrázků. Jsou zde i vystřihovánky, atlas květin, které mají rády včelky, náměty na vyrábění a mnoho jiného. Barevnost obrázků vás hned zaujme a někdy vás i hodně zaměstná, když máte najít to, co je důkladně schované. Kresby jsou jednoduché, zato ale velice příjemné, hezké a blízké dětskému čtenáři.

Náměty pro práci s knihou: S touto knihou se dá dělat mnoho věcí. Jelikož obsahuje návody, recepty, ukázky aktivit a různých činností, mohou se procvičit všechny oblasti v předškolním vzdělávání. Od předčtenářské gramotnosti, která se procvičí při četbě, rozhovorech otázkách k textu, po předmatematickou gramotnost. Tu můžeme procvičovat při aktivitách s plody podzimu, s knihou. Jemnou a hrubou motoriku procvičíme při hledání přírodnin a práci s nimi.

2.10 Jde sem lesem

Autor: Daniela Krolupperová

Ilustrace: Eva Chupíková

Obsah knihy: Tento kouzelný příběh je o malém chlapci jménem Toník, který doposud poznal jen město, telefon, počítač a televizi. Protože rodiče o prázdninách musí pracovat, odvezli malého Toníka k babičce na venkov, kde není žádná elektronika. Babička má ráda bylinky, věří v jejich sílu, a tak je pěstuje ve své zahrádce a chodí je sbírat do lesa. Toníkovi se vůbec na bylinky do lesa nechtělo a ze začátku ho to u babičky ani nebavilo, ale po zážitku z lesa se vše úplně změnilo. Les totiž hlídá skřet, jenž nemá rád křik, neslušné chování a děti, které do všeho kopou. To poznal i Toník, když vzteky kopl do bandasky na borůvky, které se mu vysypaly. Skřet Toníka očaroval

bludným kořenem. Při bloudění po lese Toník poznává skřítky léčivých rostlin a poznává kouzla a sílu léčivých bylin. Toník zjišťuje, že rostliny jsou nejen krásné, ale i pro člověka a zvířata léčivé a prospěšné. Toník také odpustí začarovanému rytíři, o kterém mu vyprávěla babička. Toník i čtenáři zjistí, jak je důležité umět odpustit a mít úctu ke své rodině, stáří a přírodě.

Názor na knihu: Kniha je překrásně psaná. Na konci každé kapitoly jsou otázky k danému tématu, nebo k bylině, která je nakreslená a popsána na začátku kapitoly. Líbí se mi, že za pomoci četby se děti učí poznávat bylinky, jež nás obklopují. Seznamují se s jejich účinky a prohlubují zájem o přírodu. Je zde krásně ukázán rozdíl mezi městem a vesnicí. Dětem tato kniha ukazuje, jak je kouzelné a zajímavé být v přírodě a nekoukat do telefonu nebo na počítač.

Hlavní myšlenka: Hlavní myšlenkou této knihy je seznámení s bylinami, které rostou v našem okolí. Ukazuje nám sílu těchto rostlin při různých zdravotních potížích. V knize je také hezky ukázána nutnost a důležitost slušného chování k ostatním v našem okolí. Během četby se také ukáže, jak je důležité udržovat kladné vztahy v rodině a mít své blízké rád takové, jací jsou.

Co souvisí se životem dítěte: Tato kniha nám krásně ukazuje život konkrétního dítěte ve městě a jeho záliby. Veliký rozdíl však nastane, když odjede na vesnici, kde není internet, signál a televize se nepoužívá. Kniha nám ukazuje, jaké hodnoty jsou důležité. Ukazuje nám sílu přírodních léčivých bylinek a jejich dostupnost.

Co může být pro dítě matoucí: V této knize je velice zapletený a náročný na pochopení příběh o rytíři. Je to citově zaměřené a podle mne by děti v předškolním věku nemusely osobní a citové vztahy pochopit.

Rozbor ilustrací: Kniha je plná nádherných obrázků bylinek. Obrázky jsou kresleny v opravdových velikostech v poměru člověka, rostliny a skřítky. Skřítky jsou malíci a lidé jsou velcí. Při pohledu na obrázky se můžete do příběhu úplně ponořit.

Náměty pro práci s knihou: Při pročitání knihy se s dětmi můžeme zaměřit na práci s emocemi, s pocity. Také procvičíme předčtenářské strategie a pomocí otázek si s dětmi zrekapitulujeme, zopakujeme a probereme, jak by to mohlo být jinak nebo správně.

Environmentální citění podpoříme tím, že při procházkách budeme sbírat bylinky z knížky a můžeme si tak vytvořit bylinkový herbář.

2.11 Pejsek Haryk a houby

Autor: Radomír Socha

Ilustrace: Zdeňka Študlarová

Obsah knihy: Příběhy jsou o pejskovi Harykovi, který při procházkách v okolí svého domova potkává a poznává různé druhy hub a učí se jejich názvy. Některé houby totiž vypadají neobvykle a dají se snadno zaměnit s něčím úplně jiným. Některé mají názvy srovnatelné se jmény zvířat a z toho pak vznikají různá vtipná nedorozumění. Také se zde dozvíte, kde houby rostou a co ke svému životu potřebují. Při poznávání houbiček mu pomáhá jeho kamarádka veverka Zrzka a myška Hryzalka. Haryk se svými kamarádkami houbám pomáhá s jejich trápením a zlepšuje jim tím náladu. Jednou pomohl muchomůrce, která byla moc smutná, vytvořit puntíky na klobouku a od té doby se už jenom smála. V jiném příběhu se z vajíček stanou houby, které strašlivě zapáchají. Jsou tu i další zajímavé příběhy. V knize se dozvíme, čím jsou houby zajímavé, jaké mají vlastnosti. Také nám Haryk vysvětlí, které jsou jedlé a které jsou jedovaté. Na konci každé kapitoly o konkrétní houbě jsou otázky zrekapitulují celý příběh a zjistí, jak dobrou máme paměť a dokážeme vnímat text. Na konci knihy je Harykův atlas hub, ve kterém nalezneme fotografie hub z příběhů s podrobným popisem a značkou jedlé X nejedlé.

Názor na knihu: Kniha mne zaujala, jen co jsem ji viděla na pultě. Ilustrace od Zdeňky Študlarové mám ze všech nejraději, jsou krásně zpracované. Myslím, že je důležité, aby děti věděly, jaké houby mohou potkat při procházce v lese. Které jsou jedlé, které jedlé nejsou. Líbí se mi, že v příběhu je popsáno i kde houby žijí, co je trápí, co potřebují pro svůj růst, a jiné důležité informace. Velice podařený a praktický je i atlas hub, jenž naleznete na konci knihy s autentickými fotografiemi hub.

Hlavní myšlenka: Hlavní myšlenkou této knihy je seznámení s houbami, které rostou v našich lesích. Naučíme se je poznávat a vědět, čím jsou zajímavé a důležité. Kniha nám také ukazuje, jak je důležité mít kamarády a umět pomáhat ostatním okolo nás. Také nás učí neodsuzovat ostatní jen podle vzhledu nebo vůně.

Co může být matoucí pro dítě: V této knize mohou být pro děti matoucí některé obrázky a názvy hub. Třeba Kotrč, který vypadá jako mozek, nebo Hadovka smrdutá, která vypadá nejprve jako vajíčko a poté strašně zapáchá.

Rozbor ilustrací: Ilustraci od Zdeňky Študlarové mám moc ráda. Nejen pro svou jednoduchost a barevnost, ale také, že i přes dětskou kresbu jsou obrázky roztomilé a zároveň reálné.

Náměty pro práci s knihou: Při prohlížení knihy můžeme s dětmi procvičovat slovní zásobu, barvy, velikosti a počty, pomocí otázek a odpovědí. Protože každá kapitola obsahuje pár otázek, procvičíme paměť, představivost a také použijeme předčtenářské strategie, kdy za pomoci otázek budeme zjišťovat souvislosti, předvídat, usuzovat, hodnotit a shrnovat. Mimo jiné, také budeme prohlubovat environmentální citění a prohlubovat vědomosti o přírodě.

2.12 Podívej se pod okénko

Autor: Katie Daynes a Russell Tate

Ilustrace: Holly Lamont

Obsah knihy: Kniha nás provází počasím, Klimatickými pásy, Oblaky a vodou na zemi, Slunce a vzduchem, Divokými větry, Nejmrazivějšími oblastmi na zeměkouli a také Změnami klimatu na planetě Zemi. Kniha je plná krásných obrázků, které nám vysvětlují, jak to na planetě Zemi vypadá a funguje. Odklápěcí okénka nám schovávají zajímavé odpovědi k danému tématu. V knize se dočteme o vrstvách atmosféry. Dozvíme se, jak vzniká počasí, co naší planetě škodí a také, že v určitých klimatických pásmech žijí určitá zvířata. Je zde krásně znázorněn koloběh vody. Poznáme, jak se jmenují určitá oblaka a co nám mohou přinést. V kapitole Slunce a vzduch se dozvíme důležité věci o střídání ročních období, kde se vzduch ohřívá rychleji a proč je na horách větší zima, když jsme blíže ke slunci? Také zjistíme, jak vznikají divoké větry a jak se správně jmenují. Kniha nás zavede na nejchladnější místa na zeměkouli a názorně nám ukáže, jak se planeta Země otepluje a jak se postupem času změnila a stále mění.

Názor na knihu: Pevná vazba s tvrdými stránkami a otevíracími okénky umožňuje dětem snadnou manipulaci a nahlédnutí do tajů počasí na zeměkouli. Děti se v této

knize dozví mnoho důležitých informací a pomocí obrázků snáze pochopí, co je to počasí.

Hlavní myšlenka: Seznámit děti s planetou Zemí, jejím povrchem, podnebím a počasím. Také je tu krásně ukázán koloběh vody, ukázky větrů a mimo jiné vrstvy naší planety Země. Kniha má za úkol ukázat a seznámit děti s tím, co se v přírodě mění, jak které počasí vzniká a jak planeta funguje.

Co může být matoucí pro dítě: U menších dětí by mohlo dojít k nepochopení souvislostí (tornádo, sopka, koloběh vody, ...). To bychom mohli názorně ukázat na pokusech, které by nám to alespoň trochu přiblížily.

Rozbor ilustrací: Stránky v knize jsou plné barev, obrázků a okének, které skrývají zajímavé a důležité informace. Obrázky jsou jako živé a pomáhají nám více pochopit, jak to ve skutečnosti vypadá a co se s přírodou děje.

Náměty pro práci s knihou: S knihou můžeme procvičovat předčtenářskou gramotnost za pomoci otázek k obrázkům. Při prohlížení můžeme procvičovat předmatematické dovednosti, jako je určování barev, velikostí, prostorové orientace, ... Můžeme využít i pokusů, které nám objasní, jak to v přírodě funguje (environmentální citění). Jemnou motoriku můžeme procvičovat při výtvarných činnostech a hrubou motoriku procvičíme ztvárněním některých přírodních jevů (např. vítr, bouřka, déšť,).

2.13 Tajemství šumavských skřítků aneb Šumavské učení se hrou

Autoři: Ing. Miroslava Michnová, Mgr. Martina Kučerová

Ilustrace: Ing. Alena Fraitová

Obsah knihy: Tato kniha nás zavede do krásného prostředí šumavských lesů, luk, rašelinišť a vod. Knihou nás provázejí skřítkci Šumaváček, Popleta, Rašeliniček a Vodní skřítek. Také nás šumavskou krajinou provede Luční víla a víla Lesněnka. První kapitolou nás provede víla Lesněnka, která nám ukáže obyvatele šumavských lesů a rostliny, které tam rostou. Ukáže nám, že les je plný barev, tvarů a zajímavých zákoutí. Lesněnka nám ukáže, kde zvířata spí a co vše se dá najít a objevit pod zemí. Během cesty lesem procvičíme počty, ale protože je skřítek Popleta opravdu popleta, budeme v každé kapitole objevovat chyby, které tam skřítek na obrázcích udělal. Také jsou zde

schované rozdíly a naším úkolem bude je najít. Druhou kapitolou nás provede Luční víla a zavede nás na šumavské louky. Seznámí nás s rostlinami a obyvateli luk. Ukáže nám, jak pestrobarevná dokáže být příroda. Víla nám pomůže správně pojmenovat zvířata a rostliny a spočítat, kolik jich je na obrázku. Pomocí obrázků a nálepek budeme poznávat ptáky a jejich správná jména. I zde budeme hledat rozdíly a skřítek Popleta nám opět ukáže své umění na obrázku. Třetí kapitolou nás provede Vodní skřítek a ukáže nám, kdo všechno žije ve vodě nebo v její blízkosti a co zde roste za rostliny. Ukáže nám, jak to vypadá pod hladinou. Pomůže nám správně pojmenovat živočichy a rostliny. Pomůžeme skřítkovi spočítat obyvatele vody a pomocí nálepek určíme, které zvíře v zimě udělalo do sněhu stopy. Budeme nacházet rozdíly a skřítek Popleta si pro nás opět připravil popletený obrázek. Poslední kapitolou nás provede skřítek Rašeliníček, který nás seznámí s oblastí rašeliníšť. Budeme cestovat přírodou, kde se zvířata a rostliny musely vypořádat s rozdíly teplot, nedostatkem živin a naučily se žít na rozmezí vody a země. Ukáže nám, jak se dokázaly přizpůsobit tomuto kraji. Pomocí samolepek znázorníme, kde žijí živočichové a kde rostou rostliny. Ani v poslední kapitole nebudou chybět rozdíly a skřítek Popleta si na nás připraví popletený obrázek.

Názor na knihu: Kniha je nádherně ilustrovaná a učí děti nenásilnou, ale zato příjemnou a zajímavou formou o krásách přírody šumavských lesů, luk, rašeliníšť a vod. Líbí se mi, jak je v každé kapitole popsáno konkrétní území, kterým nás provází skřítek nebo víla. Kniha je plná úkolů, pomocí nichž se děti učí poznávat zvířata a rostliny toho kraje. To se mi velice líbí a zaujalo mne to.

Hlavní myšlenka: Seznámit a informovat děti o krásách a obyvatelích šumavských lesů, luk, rašeliníšť a vod. Ukazuje dětem, jaké nádherné území máme v naší zemi a co vše v ní můžeme potkat, vidět a nalézt. Pomocí této knihy u dětí rozvíjíme kladný vztah k přírodě a podporujeme environmentální citění.

Co souvisí se životem dítěte: S dítětem samozřejmě souvisí příroda. Vztah k ní a jejím obyvatelům. U dětí je velice důležité podporovat kladný vztah a chuť pečovat o přírodu okolo nás.

Rozbor ilustrací: Kniha je plná obrázků zvířat, která vypadají úplně jako živá. Ukazují nám, jak vypadají zvířata a rostliny ve skutečnosti. Pro děti je velice důležité, aby věděli, jak zvířata vypadají ve skutečnosti a neměli o nich zkreslené představy.

Náměty pro práci s knihou: Jelikož kniha obsahuje i různé úkoly, můžeme s dětmi procvičovat zrakové vnímání, prostorovou orientaci, předmatematické činnosti. Pomocí obrázků lze s dětmi procvičovat velikosti, více X méně. Při prohlížení knihy a popisování obrázků lze určovat první písmeno, vytleskávat slabiky, určovat počet nohou, a jiné činnosti.

2.14 Pohádkové včely

Autor: Jan Lebeda

Ilustrace: Oldřich Tripes

Obsah knihy: Tato kniha je psána formou vyprávění pohádek od včelí matky a královny Apolény. Matička Apoléna vždy na konci dne vypráví svým včelám, trubcům a larvám krásnou a poučnou pohádku. Z pohádky se třeba dozvíte, jak to žije v úlu na jaře. Co všechno musí včely udělat, jak se starají o matku a o její vajíčka. Také nám vysvětlí, jak to chodilo dříve, když na světě nebyli lidé a zvířata a včely žily v jednom království. Ukazuje nám, že se včely z počátku musely naučit pečovat a starat se o svou královnu, která jim kladla vajíčka a radila se vším důležitým, protože by jinak nepřežily. Příběhy nám také krásně vysvětlují, co dělají včely po zimě, když se létají vyprášit. Jak poznají včely, které do jejich úlu nepatří. Pohádka nám také ukáže, že i když jsme malincí a pomáháme si, tak dokážeme přemoci i mnohem většího nepřítele, nežli jsme my sami. Také se dozvíte, že každá rostlina má jiný pyl a včely, aby nasbíraly dostatek pylu, musí létat mnoho dní. Matička nám pomocí pohádky vysvětlí, co je to medobraní a co to vše obnáší pro včelaře a pro včely. Také nám poví, co se děje s obyvateli úlu, když je čas rojení

Názor na knihu: Tato kniha je jinak psaná než všechny knihy o včelách, které jsem doposud četla. Příběhy jsou totiž formulovány tak, že to vypráví matička svých včelkám v úlu před spaním. Je zde i hezky vysvětleno rojení a proč se to v úlu děje. Kniha je čtivá a příběhy jsou srozumitelné i pro menší děti.

Hlavní myšlenka: Tato kniha ukazuje, jak je včelstvo krásně propojené a jak si včely navzájem pomáhají. Kniha nám pomůže pochopit důležitost včel v našem životě, v přírodě. Od včel se můžeme učit, jak být pracovití, umět si vždy pomáhat, poslouchat a ctít starší a zkušenější a umět táhnout za jeden provaz. V knize jsou kapitoly, které

popisují a vysvětlují, co je úl, kdo v něm bydlí a jak se včela vyvíjí, také nám krásně nastíní chod včelstva v úlu. Ukazuje nám, že každá včela má po určité době svou práci, za kterou je zodpovědná. V knize se dozvíte, jaký je rozdíl mezi matkou, trubcem a dělnicí. Co všechno pro včely dělá pan včelař a co potřebuje za pomůcky ke své práci.

Co souvisí se životem dítěte: V knize je ukázána důležitost rodiny (obyvatelé úlu). Děti se dozvídají, že každý má své místo a každý je jedinečný. Budují si povědomí o úctě k rodičům a všem, co nás obklopují.

Rozbor ilustrací: Obrázky v knize jsou jako živé. Ukazují nám, jak opravdu vypadá včela, čmelák, pták a vše okolo nás. Obrázky jsou do detailu propracované, že i křídla včely vypadají, jako by byla pod mikroskopem.

Náměty pro práci s knihou: Pomocí otázek s dětmi procvičíme paměť, fantazii a také představivost. Za použití předčtenářských strategií se můžeme ptát na otázky, které nám mohou pomoci rozvinout příběh dál a jiným směrem. Při environmentálních činnostech můžeme použít lupu a zjistit, jak včela opravdu vypadá. Také můžeme přizvat včelaře, aby nám udělal přednášku ohledně včel.

2.15 Jaro je tu! S Luckou, Jendou a Martínkem

Autor: Andrea Popprová

Ilustrace: Andrea Popprová

Obsah knihy: Kniha nás provází obdobím jara. Seznamuje nás s tradicemi, které v tomto období dodržujeme (např. masopust, Velikonoce, Filipojakubskou noc). Také nám ukazuje krásu jara v podobě jarních květin, nevyzpytatelného počasí a důležitosti včel při růstu rostlin. Hlavními hrdiny jsou Lucka, Jenda a Martínek, kteří tráví každou možnou chvíli na vesnici u babičky. Tam zažívají samá zajímavá dobrodružství a učí se novým věcem.

Názor na knihu: Kniha je praktickým průvodcem obdobím jara se spoustou nápadů, her a činností. Pro mne je to velice inspirativní kniha, která příjemnou hravou formou seznámí děti s ročním obdobím, jež je plné barev a změn v přírodě.

Hlavní myšlenka: Kniha je plná zajímavých informací a návodů k různým činnostem. Dozvíte se tu, jak se klíčí semínka, jak se pečou jidáše a mazance, obarvíte si vajíčka a

naučíte se plést pomlázku. Přibližuje dětem, jak se dá smysluplně trávit čas na venkově. Ukazuje dětem tradice a vše, co je s nimi spojeno.

Co souvisí se životem dítěte: Děti jaro prožívají, cítí, vidí. Prakticky si mohou vyzkoušet vše, co se jara a této knihy týká. Tyto činnosti mohou vyzkoušet doma nebo u babičky, ale také ve školce a ve škole.

Rozbor ilustrací: Ilustrace jsou barevné, autenticky nakreslené. Znázorňují činnosti a chvílky, které se týkají tématu, a úplně nás vtáhnou do děje. Pomocí obrázků si čtenář i bez textu domyslí, co se v knize odehrává.

Náměty práce s knihou: Pomocí obrázků a otázek k nim položeným můžeme s dětmi procvičit představivost, fantazii. Procvičíme barvy, názvy květin, stromů, zvířat, věcí okolo nás a všeho dalšího. Také se dá procvičit prostorová orientace, předmatematické činnosti. Praktické činnosti nám pomohou procvičit jemnou a hrubou motoriku. Při práci s knihou zapojíme všechny smysly – zrak, chuť, čich, sluch a hmat.

3 TEMATICKÝ CELEK

Tematický celek je zaměřen na práci s knihou Jaro je tu! s Luckou, Jedou a Martínkem. Pomocí různých metod výuky, činností a aktivit, které byly využity, si budeme ukazovat, jak se dá kniha využít při výuce a výchově dětí předškolního věku.

Tematický celek bude realizován v týdenních blocích, kdy se pomocí knihy seznámíme se zvuky jara, s jarními květinami, počasím na jaře a jarními tradicemi. Názorně si vyzkoušíme klíčení semínek, pečení jidášů a také si vyrobíme jarní výzdobu, se kterou nám pomohou naše maminky.

Cílem práce je:

1. Cílem této práce z pohledu předčtenářské gramotnosti je u dětí vzbuzovat a projevovat zájem o knížky, sledovat příběh, soustředěně naslouchat četbě, porozumět čtenému.
2. Z pohledu environmentální výchovy je cílem vnímat, že svět přírody má svůj řád, umět si všimnout změn v přírodě, mít povědomí o vlastní sounáležitosti s přírodou a mít úctu k životu ve všech jeho formách.

Výstupem tohoto celku pro starší děti bude, že:

- ✓ Dítě pozná alespoň 4 jarní květiny
- ✓ Pojmenuje změny v přírodě, které přináší jaro (počasí, barvy květin)
- ✓ Má povědomí o období Velikonoc a tradic s nimi spojených
- ✓ Rozumí čtenému textu a odpovídá na otázky
- ✓ Chápe nutnost péče o přírodu

Výstupem tohoto celku pro mladší děti bude, že:

- ✓ Dítě pozná a pojmenuje sněženku a petrklíč
- ✓ Dítě doplní smysluplně větu: Jaro je, protože ...
- ✓ Dítě se seznámí s obdobím Velikonoc a jejich tradicemi
- ✓ Učí se mluvit v celých větách
- ✓ Získává povědomí o nutnosti péče o přírodu

Metodika:

Při realizaci tohoto tematického celku byly použity tyto metody učení:

- **Prožitkové učení** – tato metoda poskytuje dětem co nejvíce prožitků z reálného prostředí, které je obklopuje. Je založena na citovém prožívání a osobních zkušenostech.
- **Metody slovní** – jsou nejrychlejší metodou přenosu informací od vyučujícího ke studentovi. Patří mezi ně vyprávění, vysvětlování, práce s textem, rozhovor, dialog.
- **Názorně demonstrační** – základem metody názorně-demonstrační je působení na smyslové orgány. Tato metoda úzce souvisí s metodami praktickými a především slovními. Názorně-demonstrační metody jsou obvykle doprovázeny vysvětlováním či rozhovorem. Patří mezi ně předvádění, pozorování, práce s obsahem, instruktáž.
- **Dovednostně-praktické** – tyto metody jsou zaměřeny na vlastní aktivitu a činnost žáků, především činnost praktickou. Cílem této metody je aktivizace všech smyslů, odpovědnost, orientace na konkrétní produkty, kooperativní jednání a také zaměření na život. Patří mezi ně experimentování, napodobování.

Místo realizace:

Tento tematický celek byl realizován v malé městské mateřské škole v Kraji Vysočina.

V přízemí se nachází třída Kuřátek, kde byl realizován tematický celek. Tuto třídu navštěvuje 25 dětí ve věkovém rozmezí 3-5 let. Na třídě jsou dvě učitelky a jedna asistentka pedagoga, která je přidělena ke chlapci s poruchou autistického spektra. V době realizace celku bylo na třídě převážně 15 dětí.

Organizace výuky: Při tvorbě tohoto celku byly použity metody hromadné, ale i skupinové. Při některých činnostech byla vyžadována individuální forma výuky pro děti se SVP a OMJ. Při realizaci byla použita také volná hra a spontánní činnosti dětí. Děti měly možnost výběru hraček a aktivit při činnostech nepřímo řízených, ale i při činnostech přímo řízených paní učitelkou. Také byly použity praktické činnosti a hry v přírodě, při kterých děti samy poznávaly svoji zručnost.

V tomto tematickém celku si budeme povídat o jaru. Pracovat budeme s knihou Jaro je tu! s Luckou, Martínkem a Jendou. Pomocí knihy projdeme obdobím jara. Seznámíme se s tradicemi, zvyklostmi spojenými s Velikonocemi. Ukážeme si kouzlo a sílu přírody. V každém týdnu se zaměříme na konkrétní část knihy. V prvním dni se seznámíme s knihou a tématem celého týdne. Následovat bude nabídka činností, které s dětmi budeme během týdne praktikovat.

3.1 1. týden – Jaro

U nás ve školce máme každodenní rituál v podobě uvítací básničky, kterou si říkáme každý den.

Dobry den slunce, – spojíme ruce nad hlavou do kruhu a koukáme nad sebe

dobry den nebe. – máváme na nebe

Dobry den země, – klekneme si a sáhneme si na zem

kameny, – naznačíme rukama tvar kamenu

rostliny – z dřepu jdeme do stoje se spojenýma rukama a vlníme jimi jako had

a stromy. – ve stoji rozevřeme ruce do rozpažení

Zvířátka ušatý, – naznačíme dlaněmi uši

kozičky rohatý. – vystrčíme ukazováčky jako rohy

Ptáčkové, co po nebi létáte, – ruce na ramena a naznačíme létání

ryby, co ve vodě plavete – spojíme ruce před tělem a naznačíme rukama pohyb hada

a děláte malé kruhy, – rozpažíme a kroužíme zápěstím

velké kruhy. – kroužíme celýma rukama

Dobry den ty, – ukazujeme na všechny kamarády

dobry den já. – ukážu na sebe

A kdo tu s námi dneska není, tomu pošleme pozdravení. – pošleme pusou

Po uvítání se děti posadily do kroužku, kde jsem jim ukázala knihu Jaro je tu! Ptala jsem se, co je na obrázku na obalu knihy nakresleno? O čem by asi tak mohla být tato kniha? Děti hádaly, že by kniha mohla být o dětech, o přírodě, o výletech aj. Měly mnoho zajímavých nápadů a všechny byly spojené s obrázkem na obalu knihy. Děti si nápady propojily s vlastním životem a začaly vyprávět o svých domácích mazlíčcích, o výletech s rodinou a o svých zážitcích. Po chvíli jsem se dětí zeptala. „Můžu vám tedy kousek knihy přečíst, abychom zjistily, o čem ta kniha je?“ Začala jsem tedy číst a ukazovat

stránky, co se v knize odehrává. Děti reagovaly na mé otázky svými odpověďmi a začínala se rozvíjet otevřená diskuze. „Děti, jezdíte i vy k babičce a dědovi na prázdniny?“ „Jak vypadá jejich dům?“ „Kde u babičky a dědy spíte? Máte vlastní pokoj a svoji posel, nebo máte také velkou jako v této knize?“ „Má babičky dům také sklep a půdu? Byly jste tam někdy?“

Na téma půdy jsme s dětmi vymýšleli mnoho věcí, co by tam mohlo být ukryté a schované za poklady.

Při pokračování v četbě, jsme se dozvěděli, že Lucka na půdě objevila ve starém kredenci kouzelné barevné sklíčko. Přes toto sklíčko, když se Lucka koukla, uviděla JARO!

Tady jsem přestala číst a evokovala děti k odpovědi na otázku: „Co je to jaro? Jak ho Lucka mohla vidět? Jak ho poznáme? Co se děje v přírodě na jaře?“ Děti vymýšlely odpovědi a doplňovaly se navzájem. Při pokračování četby jsme se všichni dozvěděli, že jaro je v knize malý chlapec, který se zrovna probudil ze zimního spánku, přečkal pod zetlelým listím v jamce hlíny. Jaro vystřídalo zimu a má hodně práce. První, co musí udělat, je probudit kosa, jenž začne zpívat jarní písničku a dá všem vědět, že jaro je tu!

Po přečtení této části knihy jsme si s dětmi pustili zvuky ptáků, které známe. Vždy jsem ke zvuku připojila obrázek, aby děti viděly, komu ten hlas patří. Některé ptáky děti uhádly, aniž bych jim ukazovala obrázky.

Na tuto činnost jsme navázali výtvarnou činností, kdy jsem dětem připravila ptáky z tvrdého, kartonového papíru. Děti si vybraly, jakou barvu vlny použijí na omotávání vystřiženého ptáčka. Větším dětem tato činnost nedělala žádné obtíže. Menším dětem jsem zprvu musela pomoci s držetím vlny a také s otáčením okolo papíru. Postupně to ale zvládly samy. (viz příloha 1)

Při pobytu venku děti pozorovaly ptáky a poslouchaly jejich zpěv. Slyšeli jsme, jak se mezi sebou dorozumívají a jak si odpovídají. Museli jsme potvrdit, že je to příjemná a malebná jarní písnička. Na louce si děti zahrály pohybovou hru „Všechno lítá, co peří má“.

Reflexe dne

S dětmi jsem s knihami ve školce zatím takto ještě nepracovala, a tak jsem se obávala, že se děti budou nudit a nebude je to zajímat. Byla jsem ale mile překvapena, jak je tato aktivita zaujala. Ano, menší děti nevydržely tak dlouho jako ty starší, ale po zeptání na to, co jsme se dozvěděli, odpovídaly i ony. Bylo úžasné pozorovat, jak při četbě o půdě děti zpozorněly a čekaly, co bude dál. Jejich výraz ve tváři mluvil za vše.

Příště bych možná volila kratší intervaly mezi četbou a proložila více aktivitami.

Ale myslím si, že jsme si to užili všichni.

Nabídka činností:

Ranní kruh:

- Uvítací básnička

Básně:

- Ťuky, ťuky na vrátka
- Jaro
- Sluníčko

Pracovní a výtvarné činnosti:

- Skládání slunce z plastových víček
- Výroba ptáčka – omotávání vlny okolo obvodu ptáčka
- Foukání brčkem – jarní květiny

Písně, pohybové tanečky:

- Na Jaře
- Hřej, sluníčko hřej
- Viju, viju věneček

Pohádky:

- Jak krtek a skřivan přivolali Jaro (Rok s krtkem)
- Krteček a první den (Pohádkozem)

Hry:

- Zimo, zimo, táhni pryč!
- Na domečky
- Co se změnilo?

Reflexe týdne:

V pátek jsme si zhodnotili celý uplynulý týden. Co se nám během týdne líbilo nejvíce, co nás nejvíce bavilo a co naopak nebavilo vůbec. Většině dětí se činnosti a aktivity týdne líbily. Malé děti zaujaly spíše hry a tanečky. Všem se ovšem líbila kniha a poslouchání zpěvu ptáků.

Aktivity jsem zvolila spíše lehčí a myslím, že se to vyplatilo.

Já bych tento týden zhodnotila celkem kladně. Při určitých činnostech bych uvítala více času, ale i tak se tento týden vydařil.

3.2 2. týden – Jarní květiny a klíčení semínek

Dnešní ráno jsme začali naší uvítací básničkou. (viz. 1.týden – Jaro)

S dětmi jsem navázala na četbu knihy z minulého týdne. Nalistovala jsme na stránku, kde jsme posledně skončili. Děti jsme otázkami evokovala k přemýšlení, o čem asi bude tato část knihy. Po přečtení části knihy jsme vymýšleli, co nám ukazuje příchod jara. Z četby děti poznaly, že prvními posly jara jsou sněženky. U sněženky jsme si vysvětlili, proč má zrovna toto jméno a tuto barvu.

Přednesli jsme si básničku – SNĚŽENKA.

*Táta včera na venku,
našel první sněženku.*

*Vedle petrklíč,
zima už je pryč.*

Poté jsem položila otázku: „Co potřebuje sněženka k tomu, aby rostla?“ Děti vymýšlely odpovědi. „Sluníčko, vodu, teplo, hlínu.“ „Já vím, ale ještě o jedné věci, co kytičky potřebují“. A tak jsem dětem položila hádanku. „Je to černožluté, létá to, má to tykadla a bez něj by nebylo ovoce ani zelenina. Co je to?“ Děti nejprve nevěděly, ale když jsem jim napověděla, že vyrábí med, hned věděly, že je to včela. S dětmi jsem se domluvila, že až bude tepleji a všechny stromy a květiny odkvetou, poprosíme pana včelaře, aby nám přišel do školky ukázat včelstvo a vše, co potřebuje ke své práci. U nás ve školce už jednou byl a bylo to zajímavé. Dozvěděli jsme se mnoho zajímavých věcí. Zapsala jsem si v kalendáři na červen návštěvu včelaře a vrátily jsme se ke květinám.

„A znáte nějakou básničku o sluníčku? Já nějaké znám.“

*Sluníčko nám vykukuje,
příchod jara oznamuje.
Už tu bude brzo s námi,
začíná to sněženkami.
Přidají se bledulky,
pro kluky i pro holky.
Pojďte, vyrazíme ven,
přivítat tu jarní den.*

Po recitaci básně jsme s dětmi vzpomínaly, které květiny byly v básničce. „Znáte ještě nějaké květiny, které kvetou na Jaře?“ Děti odpovídaly s nadšením jména květin, které znají (tulipán, sedmikráska, narcis, pampeliška, hyacint, modřenec, ...). Nejčastěji odpovídaly dívky, a tak jsem se s dětmi domluvila, že se půjdeme podívat do našeho zahradnictví, aby i kluci věděli, jak jmenované květiny vypadají. V zahradnictví jsme se šly podívat do velkých skleníků, kde pěstovali květiny do oken (surfinie, petúnie, muškáty a další). Na venkovních záhoncích byly připraveny osázené květináče s jarními květinami, ale také jednotlivé sazenice. Venku jsme si květiny prohlíželi, popisovali jsme, jak se jmenují, jakou mají barvu. Také jsme si říkali, které se nám líbí nejvíce. Ty jsme také zakoupili a odnesli si je do školky (viz příloha 2). Na školní zahradě jsem s dětmi připravila květníky, lopatku, hlínu a zakoupené květiny si děti zasadily. Ukazovali jsme si, čím rostlina dýchá, čím přijímá živiny. Poznávali jsme, že každá rostlina má jiné cibulky a jiné kořeny. Po zasazení děti květiny zalily a daly jsme je na slunné místo. Na zahradě mateřské školy máme od podzimu postavené proutěné domečky a tunel, který postupně obrůstá lístečky a začíná se krásně zelenat. Při každé návštěvě zahrady s dětmi pozorujeme, jak vyrůstá víc a víc lístků a vše se začíná pořádně zelenat. Na zahradě máme skluzavky, prolézačky, houpačky a pískoviště, které děti velice rády navštěvují a mohly by tam být celý den. Venku se snažíme trávit co nejvíce času. (viz příloha 3)

Reflexe dne:

Tento den byl velice záživný a vysilující jak pro děti, tak hlavně pro mne. Nevím, zda to bylo mou únavou nebo dětmi, které měly spousty energie, ale musela jsem vynakládat

větší úsilí, abych děti zaujala a utišila. Asi je nabíjelo to jarní počasí. Děti byly plné energie a klidové věci je moc nezajímaly. Při sázení kytiček se většina třídy rozutekla na skluzavky a houpačky a se mnou zůstalo jen pár dětí. Tyto děti ale sázení moc a moc bavilo. Překvapilo mne, jak se o všechno zajímají. Všem nám udělaly květiny radost, protože jsme si jimi vyzdobily chodbu ve školce.

Uprostřed týdne jsem opět přečetla kousek z knihy, která se soustředila na klíčení semínek. Po skončení četby jsem dětem ukázala malé semínko. Děti hádaly, co by z tohoto semínka mohlo vyrůst. Při otázce: „Co potřebuje semínko ke svému růstu?“ děti ihned vykřikovaly odpovědi: sluníčko, teplo, vodu, hlínu, zem. Prohlíželi jsme si knihu a přemýšleli, jak a kam dáme to naše semínko vyklíčit. Zjistili jsme, že nemáme dostatek sklenic jako Lucka v knížce, a tak Kubíka napadlo, že bychom mohli dát semínko do kelímků, které používáme na malování. Kelímky si děti postupně mezi sebou rozdaly a v kruhu jsme si podávaly kousek vaty, který sloužil jako postýlka pro semínko. Každé dítě si vybralo své semínko, položilo jej do postýlky a přikrylo ho vatou. Já jsem děti obešla s konývkou vody a semínko jim zalila. Nakonec jsme kelímky umístily na okno, kde svítí dostatek slunce.

K tomuto tématu jsem pro děti připravila pohybovou básničku SEMÍNKO.

V zemi malé semínko, spinká jenom malinko. – dřep

Když sluníčko zasvítí, začne pěkně klíčiti. – pomalu zvedáme spojené ruce nad hlavu

Klíčí stále výš a výš, až poupátko uvidíš. – zvedáme se do stoje s rukama nad hlavou

A pak z toho poupěte, nádherný květ vykvete. – postupně rozpažíme ruce

Také jsme si zazpívaly a pohybově ztvárnili písničku ŠEL ZAHRADNÍK DO ZAHRADY.

Děti se na toto téma rozpovídaly o tom, jak doma také sázejí hrášek a jiná semínka. Povídali jsme si o tom, co všechno potřebujeme k práci na zahradě. A tato diskuze skončila u předhánění se, kdo, co má nejraději za zeleninu.

Při pobytu venku jsme se šly podívat do našeho zahradnictví, jaké tam oni používají náčiní a nářadí. Zjistily jsme, že rodiče doma používají úplně stejné nářadí jako v našem zahradnictví. Na zahradě MŠ jsme si vyndali hrabičky a kolečka a šli všichni dohromady uklidit naši zahradu od spadných klacíků ze stromu ořešáku, který máme na zahradě. Klacíky děti odvážely pomocí koleček na kompost v zadní části zahrady. I starou trávu

shrabaly a odvezly na určené místo. Nakonec jsme s dětmi měli dobrý pocit z odvedené práce a školní zahrada vypadá mnohem lépe.

Reflexe dne:

Dnes bylo ve třídě méně dětí, a tak jsem měla dostatek prostoru odpovídat a reagovat na veškeré dotazy. Semínko děti zaujalo, hned si vzpomněly na pohádku, kde Křemílek s Vochomůrkou sázeli semínko a zpívali mu písničku. Hned jsme si ji zazpívaly. Posílání vaty v kruhu jsem zvolila proto, abych upoutala pozornost všech dětí. To se mi povedlo, a i tato základní věc, jako je posílání věcí po kamarádovi, děti bavila. Zájem a nadšení dětí při přikrývání semínka peřinkou byl kouzelný a plný očekávání. Měla jsem radost, že jsou děti nadšené a moc je to baví.

Nabídka činností:

Ranní kruh: Uvítací básnička

Básně:

- Sněžěnka
- Petrklíč
- Semínko
- Barvy květin

Pracovní a výtvarné činnosti:

- Klíčení semínka
- Sazení jarních květin
- Malba jarních květin

Písně a pohybové tanečky:

- Beruško, půjč mi jednu tečku
- Na jaře

Pohádky:

- Křemílek a Vochomůrka
- Krtek a semínko

Reflexe týdne:

Tento týden byl náročný. Děti byly plné energie, která mne scházela. Přiznám se, že práce s menším počtem dětí mne baví více. Jsem si sama sebou jistější a děti mají více

mé pozornosti a času. Tento týden mohu zhodnotit jako vydařený. I přes počáteční únavu. Děti sázení květin a klíčení semínek zaujalo. Také činnosti, které jsme praktikovali ve volném čase, je bavily. Pobyt venku je však nejvíce bavil a na dětském hřišti by vydržely snad celý den.

3.3 3. týden – Popletené počasí

I dnes jsme s dětmi začali naším ranním rituálem uvítací básničkou.

„Děti, to je ale dneska popletené počasí, že? Chvilí svítí sluníčko, chvíli prší, pak přijde těžký, černý mrak a začne nám sněžit. To je ale popletené počasí.“ „Jaké bylo počasí, když jste šly do školky?“ Někdo říkal, že mu pršelo, někomu svítlo sluníčko a já jsem doplnila i to, že když jsem šla já do školky, padal sníh. Také jsme s dětmi probrali oblečení, které si ráno na sebe oblékaly. Najednou se mne Kuba zeptal, zda budeme číst tu novou knížku o Luce? Nalistovala jsem tam, kde jsme včera skončily, a ukázala dětem ilustrace. Děti přemýšlely, o čem by to dnes mohlo být. Při četbě jsme se postupně dozvídali o změnách počasí, které Lucka zažívala během výuky ve škole. Děti hned reagovaly a vykřikovaly: „To je jako dneska ráno.“, „To se také střídalo počasí.“ Přemýšleli jsme, jak je možné, že se tak rychle střídá počasí? Vzpomněla jsem si na pohádku o mráčku, kterou jsme si četli na podzim. S dětmi jsme si zopakovali příběh o mráčku, jenž putoval krajinou. Já vždy položila otázku a děti na ni odpovídaly. „Co se stalo s mráčkem, když se napil v řece?“ „Tak prasknul a začalo pršet.“, „A co se stalo, když se napil a vystoupal až ke špičkám hor?“ „Začalo ho šimrat v bříšku, roztrhl si jej o špičku hory a začaly z něj padat sněhové vločky.“ Děti mne mile překvapily tím, jak si vše pamatovaly. Dále si děti vyzkoušely hádanky, které jsou napsané v knize.

Pro zvýšení aktivity dětí jsme si zahráli na bouřku, vítr, déšť. Děti se pohybově pokoušely ztvárnit veliký vítr a malý vítr. K tomu měly k dispozici barevné šátečky. Bouřku ztvárnily pomocí bubínků a déšť naznačovaly prsty. Při této činnosti se mi vybavila pohybová básnička Dešťové kapičky, kterou jsme si vyzkoušeli.

Dešťové kapičky dostaly nožičky. *(ve dřepu ťukáme do podlahy)*

Ťapaly po plechu, dělaly neplechu. *(klekneme si a dlaněmi bušíme do podlahy)*

Kocour spal v okapu, *(předstíráme spánek)*

spadly mu na tlapu. *(zlehka se pleskáme přes hřbet ruky)*

Jé, ten se polekal, (zvedneme hlavu a vykulíme oči)

vyskočil a utíkal. (vyskočíme ze dřepu a utíkáme)

Pro procvičení předmatematických činností a prostorové orientace jsem dětem připravila různé velikosti dešťových kapek. Dešťové kapičky jsem rozmístila na koberci pro děti do skupinek. Děti ve skupinkách nejprve řadily kapky podle velikosti, poté si kapky spočítaly. Na magnetickou tabuli jsem umístila obrázek deštníku. Každé dítě umístilo kapku podle zadání (před, nad, pod, vedle, mezi).

Po této činnosti jsme se šli připravit na pobyt venku. Venku jsme opravdu na vlastní kůži pocítily, jaké to je, když je popletené počasí. Chvilku nám sněžilo, chvilku pršelo. Sluníčko nám vykuklo jen na malinkou chvilinku, ale protože byla opravdu veliká zima, vrátili jsme se zpět do školky.

S kolegyní jsme dětem pustily ukázkou koloběhu vody, aby lépe pochopily, jak to v přírodě funguje. Pustily jsme jim na YouTube mimozemšťana Paxiho, který to pro děti vysvětluje srozumitelně a děti to baví.

Reflexe dne:

Tento den mohu hodnotit jako velice vydařený. Děti i mne to moc bavilo. Je škoda, že nám počasí opravdu nepřálo. Na druhou stranu, si opravdu na vlastní kůži děti vyzkoušely a poznaly, jaké je popletené počasí. Aktivita s dešťovými kapkami děti zvládaly skvěle ani mladší děti neměly žádný problém s plněním úkolů. Překvapilo mne, jak zvládají předmatematické činnosti a ani v prostorové orientaci nedělaly velké chyby.

Nabídka činností:

Básničky:

- Dešťové kapičky
- Větrík

Písničky:

- Prší, prší
- Barevný deštník

Výtvarné a pracovní činnosti:

- Výroba mraku a deště

- Výroba dešťové kapky – vpíjení barvy a soli
- Výroba sluníčka
- Pokusy s vodou – výroba duhy, ukázky plné houbičky vody = mraku

Pohybové hry:

- Cvičení s padákem
- Pohybová hra- PRŠÍ

Grafomotorické cviky:

- Duha – horní oblouk
- Déšť – krátké svislé čáry
- Slunce – dokreslování paprsků

Pohádky:

- Mráček a počasí
- Pohádka o kapičce rosy

Reflexe týdne:

V tomto týdnu se opravdu počasí ukázalo ve své plné síle. Proto jsme také nemohli každý den na vycházku. Na dětech bylo vidět, že by potřebovaly vybit energii a pořádně se nadýchat čerstvého vzduchu. I když jsem vymýšlela hry a různé aktivity, nebylo to ono. Ke konci týdne děti byly celkem znužené a nic je nebavilo.

Mohu ale říci, že pokusy s vodou a výtvarné činnosti děti velice bavily. Pouštění ukázek koloběhu vody a ukázek počasí na obrazovce děti velice uvítaly. Dokonce jsme si o tom povídaly i ve volných chvílích.

3.4 4. týden – Velikonoce za dveřmi

Po každodenním přivítání uvítací básničkou jsem dětem nalistovala v knize kapitolu, která nás tento týden čeká. Tato část knihy se věnuje období před Velikonocemi a Velikonocemi samotnými. S dětmi jsem si povídala o všem, co víme o těchto svátcích jara. Děti vyprávěly, jak doma pečou beránky, jak barví vajíčka a také vyprávěly, jak pomáhají při pletení pomlázek. Na reakcích dětí bylo vidět, že se do příprav doma zapojují a mají tyto svátky moc rády.

Dětem jsem do prostoru třídy rozendala puzzle s obrázky velikonočních tradic. K dispozici měly celé obrázky, aby viděly, jak má složený obrázek vypadat. Při otázce, co mají na Velikonocích nejraději, všichni, jednohlasně odpověděly: „NADÍLKU“.

U tohoto tématu jsme s dětmi vymýšleli, jaké známe velikonoční koledy a co máme nejraději z dobrot, které maminky a babičky pečou. „Znáte někdo z vás velikonoční pečivo jidáše? Víte, jak vypadají? My si je ve školce upečeme, ale protože je to časově náročné, upečeme si je zítra. Dnes si natrénujeme, jak je zítra budeme dělat. Děti připravily ubrusy na stoly a z modelíny vyvalovaly hady, šneky, uzle a různé motanice.

Při pobytu venku jsme pozorovali výzdobu oken a dveří na domech, okolo kterých chodíme. Na některých zahradách byly ozdobeny keře barevnými vajíčky. S dětmi jsme během procházky procvičili barvy, počty a zopakovali jsme si názvy jarních květin.

Reflexe dne:

Dnes jsem pro děti připravila aktivity, které je nezaujaly tak, jak jsem si představovala. Bylo vidět, že některé to nezajímá a rušily ostatní. Mým velikým problémem je, že si vždy připravím moc aktivit a pak jsem zklamaná, že to nedopadlo tak, jak jsem si představovala. Zjistila jsem, že děti v tomto věku o zvycích a tradicích Velikonoc mnoho nevědí. Starší děti ano, ale mladší znaly jen pár zvyků.

Při modelování se ukázalo, jak jsou děti odlišné v úrovni jemné motoriky. Překvapilo mne, že tříleté děti jsou obratnější nežli děti 5leté. Zde se ukázalo, které děti modelují a tvoří i doma.

Druhý den po přivítání uvítací básničkou jsme se s dětmi vrhli na výrobu jidášků. Děti jsem rozdělila na skupiny. Jedna skupinka procvičovala grafomotoriku – šneky. Druhá skupina vyráběla šneky a žížaly z modelíny. Třetí skupinka tvořila jidáše z kynutého těsta, které jsem připravila brzo ráno, aby nám těsto krásně vykynulo a také kvůli malé časové dotaci.

Děti rozprostřely ubrus a každý dostal kousek těsta, ze kterého nejprve tvořily hady a následně smotávaly do různých tvarů. Hotové jidášky děti pokládaly na plech s pečicím papírem. Po upečení je potíraly medovým máslem a sypaly skořicovým cukrem.

Všechny děti si upekly svůj jidášek a zbylo nám i na odpolední velikonoční tvoření s maminkami. Při této akci si děti s maminkami vytvořily velikonoční výzdobu na dveře z přírodnin. (příloha 3)

Při pobytu venku jsme s dětmi nastříhali proutky na odpolední tvoření. Na louce si děti zahrály pohybové hry, aby se trochu rozhýbaly. Zahrály si Cukr, káva, limonáda, Slepou bábu, na honěnou a další.

Nabídka činností:

Básničky:

- Hody, hody doprovody
- Upletl jsem pomlázku
- Kropenatá slepička

Písničky, pohybové tanečky:

- Na jaře
- Vozilo se na jaře
- Travička zelená

Výtvarné a pracovní činnosti:

- Výroba zápichu – KUŘÁTKO
- Velikonoční vajíčko – kuličková metoda
- Pečení jidášů
- Velikonoční dílna s rodiči

Pohádky ke čtení:

- Jak pomohli slepici (do školky za zvířátky)
- Velikonoční zajíček
- Nejkrásnější velikonoční vajíčko
- Chaloupka na vršku

Reflexe týdne:

Po počátečním neúspěchu a zklamání z reakce a činnosti dětí musím nakonec celý týden hodnotit velice kladně. Pečení jidášů mělo veliký úspěch. Děti to moc bavilo a měly velikánskou radost, jak se jim pečivo povedlo. Dokonce jim i moc chutnalo. Velikonoční dílna s rodiči se také vydařila a z reakcí rodičů bylo vidět, že jsou rádi za tyto akce. Výrobky se všem moc povedly.

Z velikonočního zápichu děti měly také velikou radost. Také básničky a písničky, co jsme se učili, si děti pamatují.

Tento týden se nám všem moc vydařil.

3.5 5. týden – Filipojakubská noc a Májové slavnosti

S dětmi jsme se i dnes přivítali naší uvítací básničkou. (viz. 1.týden – Jaro)

Po přivítání jsem dětem ukázala knihu s poslední kapitolou a hádaly jsme, o čem tato kapitola bude. Děti správně poznaly, že na stránce jsou nakresleny obrázky, které jsou spojené s kouzlením. Poznaly netopýra, koště, sovu, pavučinu s pavoukem, hada, kouzelnou knihu. Při otázce, kdo tyto věci a zvířátka má a používá, děti vykřikly „Čarodějnice!“,

Děti jsem se ptala, kdo to je a co umí taková čarodějnice? Jak vypadá, co nosí za oblečení, jaké má domácí mazlíčky a zda je hodná, nebo zlá? Děti čarodějnice znají, a tak povídaly mnoho zajímavého. Při této příležitosti jsem s dětmi probrala slušné chování a i to, jak je důležité být obezřetný k cizím lidem. Toto jsme si ukázali na pohádce O perníkové chaloupce. Dále děti přemýšlely, jakou jinou pohádku či knížku známe o čarodějnicích. Vzpomněly si na pohádku o Malé čarodějnici, Saxanu a také na knihu, kterou jsme již párkrát četli, pohádku o Čarodějnici Bordelíně.

Při pokračování četby jsme se dozvěděli, že čarodějnice vaří lektvary a co k tomu vše potřebují. Protože malé děti ještě neumí číst, předčítala jsem jim, co vše používala čarodějnice k vaření lektvarů. Poté děti vymýšlely, jaký lektvar a z čeho by uvařily. Kluci by nejraději vařili lektvary na sílu a bojovnost. Holky by chtěly být krásnými princeznami s křídly. Ale vymyslely i lektvary, které by nám zajistily radost, štěstí, lásku, peníze, nové auto a pejska, co si moc přejeme.

Protože u nás slavíme čarodějnice také, vyrobila jsem s dětmi plakát pro rodiče, kde bylo napsáno, kdy budeme opékat buřtíky, co mají mít děti s sebou a co nás v ten den čeká.

Při výtvarné činnosti děti pomocí brčka rozfoukávaly červenou, oranžovou a žlutou temperu po papíře. Vznikal z toho krásný oheň. Děti dále vystřihly čarodějnice, které

následně lepily do prostoru papíru. Někomu čarodějnice letěla nad ohněm a někomu letěla přímo v ohni. Dětem se výrobky moc povedly a měly z nich velikou radost.

Při pobytu venku jsme s dětmi šly do zahrádkářské kolonie, kde děti hledaly rozkvetlé stromy. Jelikož se blíží den zamilovaných a my jsme si s dětmi povídali o jeho významu. Bohužel jsme zjistili, že všechny třešně jsou již odkvetené, ale našli jsme alespoň jabloně, které stále kvetly. Při procházce jsme nacházeli krásné květiny, a tak jsme se s dětmi rozhodli, že je vyfotíme a uděláme si takový obrázkový herbář květin a bylin, jež jsme viděli na procházkách. K tomu použijeme i květiny, které jsme si ukazovali při návštěvě zahradnictví. Mnoho květin děti znaly, ale byly i takové, u kterých jsme ani my, paní učitelky, nevěděly přesný název. Tato aktivita děti zaujala a pomocí aplikace v telefonu jsme se dozvěděli mnoho zajímavého ohledně bylinek, jež jsme vyfotili. Ve školce jsem fotografie stáhla do počítače a s dětmi jsme si je prohlíželi před odpoledním odpočinkem.

Reflexe dne:

Dnešní den považuji za velice vydařený. Děti byly nadšené pro jakoukoli činnost. Kouzlení je zaujalo a celý den vymýšlely, co by mohly vykouzlit a koho by mohly začarovat. Při procházce děti vyhledávaly květiny a vždy s nadšením hlásily, že našly novou květinu. Výrobu herbáře uvítaly spíše dívky. Chlapce zajímali spíše klacky.

Druhý den nás čekal ČARODĚJNICKÝ REJ.

Děti ráno přišly do školky ustrojené jako čarodějové a čarodějnice. S kolegyněmi na třídě Soviček jsme pro děti připravily různé úkoly, soutěže, aktivity spojené s čarováním a vaření lektvarů. Děti vyzkoušely let na koštěti, motání pavouků, modelování různých čarodějnických obrázků, stříhání nůžkami, skládání pavučin a jiné. S kolegyněmi jsme dětem uvařily lektvar pro dobrou náladu a šli jsme všichni na zahradu opékat buřtíky. Po upečení svačinky jsem si pro děti připravila 5 stanovišť. Přetahování lanem, skákání v pytli, chůze po lávce, slalom mezi stromy, závody v běhu a posledním stanovištěm byla pro děti odměna v podobě lovení a jezení žízal se zavřenýma očima. To děti nadchlo nejvíce. V přetahování jsme soutěžily i my paní učitelky a děti nám všechny fandily.

Na konci jsme dětem rozdaly čarodějnická lízátká a letecké průkazky. Tento den jsme si všichni užily a moc nás to bavilo.

V dalších dnech jsme se s dětmi začaly připravovat na nadcházející svátek maminek. Čekala nás příprava na vystoupení pro maminky.

Nabídka činností:

Básničky:

- Čarodějka
- Čáry, máry (básnička s pohybem)
- Maminka
- Rodina
- Tatínek

Hry:

- Čarování
- Na čaroděje
- Pavučina přátelství

Pracovní a výtvarné činnosti:

- Skládání pavučiny z plastových víček
- Pavoučci s pavučinami
- Výroba přáníčka pro maminku
- Výroba dárečku pro maminku
- Výroba herbáře

Písně, pohybové hry, tanečky:

- Ježibabí svátek
- Bordelína
- Na kouzelníka
- Maminko (písnička)
- Vozilo se na jaře

Pohádky:

- O malé čarodějnici
- Čarodějnice Bordelína
- Perníková chaloupka

Reflexe týdne:

Tento týden jsme si užili všichni, jak děti, tak i my učitelky. Čarodějnice se vydařily, děti si to náramně užily. Aktivita děti bavily a celkově byl tento týden uvolněný a plný radosti. Z herbáře máme velikou radost. S dětmi jsme se dohodli, že budeme pokračovat i přes léto a podzim. Domluvili jsme se, že si vyrobíme knihu „Školkový herbář“.

Evaluace tematického celku:

Cílem mé bakalářské práce bylo naplánovat, zrealizovat a evaluovat tematický celek postavený na práci s knihou Jaru je tu! S Luckou, Jendou a Martínkem. Pro tuto práci bylo vytvořeno 5 týdnů, během kterých jsme postupně prošli celou knihu, a tím dětem přiblížili období jara. Děti práce s knihou upoutala. Doposud si knihy pouze prohlížely nebo jim byly předčítány.

Při práci s knihou jsem využívala čtenářské strategie, které u dětí vzbuzovaly aktivitu a zájem. Vždy po přečtení části knihy se rozvinula debata a děti mluvily celými větami bez ostychu a s radostí v očích.

Během tvorby tohoto celku se nejednalo pouze o předčítání a předávání informací. Děti si na většinu věcí přišly samy během činností řízených nebo částečně řízených. Při tvorbě byly použity i činnosti praktické a výtvarné, které děti zaujaly nejvíce. Při praktických činnostech jsem měla největší obavu z malé časové dotace. Při tomto počtu dětí bylo náročné naplánovat činnosti tak, aby všechny děti vyzkoušely a vytvořily vše, co jsem naplánovala.

Děti na počátku každého týdne věděly o tématu pouze základní věci. Na konci týdne však byly jejich vědomosti rozsáhlejší a více propojenější s obdobím jara. Také si více propojovaly činnosti s četbou knihy. V průběhu tvorby tematického celku a práce s knihou bylo na starších dětech vidět, že si opravdu spojují četbu knihy s činnostmi a dávají si je do souvislostí. Při některých činnostech jsem od dětí zaslechla větu: „To je jako v té knize.“ Při procházkách do přírody poznávaly větší množství květin a rostlin, které jsme potkávaly. Také přišly s nápadem, že bychom květiny, které uvidíme na procházce, mohly vyfotit. Při této příležitosti jsme využila nápadu magistry Svodové a

navrhla dětem, že bychom mohli vytvořit herbář z vyfocených květin. U tvorby herbáře jsem se i já přiučila. Poznala jsem květiny, které jsem doposud neznala.

Důležitým vzorem pro rozvoj přírodovědného cítění u dětí předškolního věku je v první řadě rodina. Jelikož ale děti v mateřské škole tráví většinu času, dalším neméně důležitým vzorem je učitelka mateřské školy, již se snaží napodobovat. Její vztah a postoj k přírodě děti velice ovlivňuje.

Jelikož já sama přírodu miluji a vyhledávám ji každou volnou chvíli, snažím se u dětí vzbuzovat zájem o přírodu a vše živé.

4 Evaluace tematického celku

Cílem mé bakalářské práce bylo naplánovat, zrealizovat a evaluovat tematický celek postavený na práci s knihou *Jaru je tu!* s Luckou, Jendou a Martínkem. Realizace trvala 5 týdnů, během kterých jsme postupně prošly celou knihou, a tím dětem přiblížily období jara. Děti práce s knihou upoutala. Doposud si knihy pouze prohlížely nebo jim byly předčítány.

Při práci s knihou jsem využívala čtenářské strategie, které u dětí vzbuzovaly aktivitu a zájem o četbu a pomáhaly jim porozumět příběhu. Vždy, po přečtení části knihy, se rozvinula debata a děti se snažily mluvit v celých větách bez ostychu a s radostí.

V průběhu celku měly děti dostatek prostoru pro samostatné uvažování během činností spontánních, řízených nebo částečně řízených. Nejvíce děti zaujaly praktické experimenty a výtvarné činnosti. Během praktických činností jsem měla největší obavu z malé časové dotace. Při velkém počtu dětí bylo náročné realizovat činnosti tak, aby všichni vyzkoušely a vytvořily vše, co jsem si naplánovala.

Na počátku děti poznaly pouze nejnámější květiny, ale při závěrečném opakování jsem se přesvědčila, že se lépe orientují v jarních květinách. V týdnu, kdy jsme si povídaly o popleteném počasí, bylo zřejmé, že toto téma děti baví a zajímá. Nejvíce je upoutaly pokusy s vodou a barvami duhy. Byla jsem mile překvapena, jak si děti pamatovaly četbu z knihy, ale i to, že si vzpomněly na příběh o mráčku, který jsme si s dětmi četly na podzim.

V týdnu s tématem Velikonoc jsem se snažila podporovat a rozvíjet zájem o tyto svátky jara. Doufala jsem, že děti toto téma nadchne a bude zajímat, ale musela jsem si přiznat, že pro mladší děti jsem měla zvolit jiné činnosti a také méně časově náročné aktivity. Při vysvětlování symbolů, zvyků Velikonoc a názvů jednotlivých dnů před Velikonocemi bylo zřejmé, že toto téma děti nezajímalo a nebavilo. Zvolila jsem špatnou motivaci a nepříliš zajímavé činnosti. Příště bych se zaměřila spíše na hry a dramatizaci. Avšak pečení jidášů a kuličková metoda malby velikonočních papírových vajíček děti zaujala. Největší úspěch a zájem u dětí byl vidět během čarodějnického týdne. Zde děti opravdu neskrývaly nadšení a chuť cokoli vyzkoušet a podniknout. Kouzla, magie a čarování je bavily ze všech 5 týdnů nejvíce.

Po zhodnocení celé práce mohu říci, že si děti více propojovaly činnosti s četbou knihy. V průběhu tvorby tematického celku a práce s knihou jsem na starších dětech pozorovala, jak si více spojují četbu knihy s činnostmi a snaží si je dávat do souvislostí. Při některých činnostech jsem od dětí zaslechla větu: „To je jako v té knize.“ To mne utvrdilo v tom, že používání čtenářských strategií je velice efektivní a má to smysl.

Při procházkách do přírody děti poznávaly větší množství květin a rostlin. Při jedné z procházek přišly s nápadem, že bychom květiny, které uvidíme na procházce, mohly vyfotit. Při této příležitosti jsem využila nápadu magistry Svodové a navrhla dětem, že bychom si mohly vytvořit herbář z vyfocených květin. U tvorby herbáře jsem já i děti poznaly květiny, které nám doposud byly neznámé.

Myslím si, že důležitým vzorem pro rozvoj přírodovědného cítění u dětí předškolního věku je v první řadě rodina. Jelikož děti v mateřské škole tráví většinu času a rodiče mnohdy mají mnoho práce, dalším neméně důležitým vzorem je učitelka mateřské školy. Pro většinu dětí je totiž učitelka vzorem, který se snaží napodobovat. Její vztah a postoj k přírodě děti ovlivňuje.

Jelikož já sama přírodu miluji a vyhledávám ji každou volnou chvíli, snažím se i u dětí vzbuzovat zájem o přírodu a vše živé. Podle mne se od přírody můžeme naučit všemu důležitému.

5 Diskuze

Jančaříková (2022) uvádí ve své knize, že příroda, pokud ji necháme, může plnit významnou edukační roli. Poskytuje dítěti vždy dostatečné množství podnětů, které jsou pro dítě přiměřené. Málokterý hluk je v přírodě příliš silný, aby poškodil sluch, málokterý obraz je v přírodě příliš jasný, aby jeho dlouhodobé sledování poškodilo zrak. (Jančaříková, 2022) S těmito slovy naprosto souhlasím. Potvrdila se mi při procházkách v přírodě a aktivitách ve třídě, kdy děti poslouchaly zvuky ptáků a pozorovaly a poznávaly jarní květiny a jejich barevnost. I děti při procházkách v přírodě se jako by napojily na řád přírody a byly mnohem méně hlučné nežli ve třídě.

Leblová (2012) tvrdí, že děti v přírodě mohou zakusit mnoho smyslových vjemů. Mohou vidět odstíny barev, tvary, slyšet zvuky, cítit vůně, osahat si a mnohdy i ochutnat. Děti se mohou na louce rozběhnout do dále, zjistí, že pod stromy je stín a uvědomí si, že v chladném počasí je zima a aby jim bylo teplo, musejí se zahřát pohybem. (Leblová, 2012) I toto tvrzení mohu potvrdit. Během tvorby tohoto celku jsme s dětmi pocítily, jaké to je, když se vystřídají snad všechny druhy počasí během procházky venku. Děti se naučily více pozorovat počasí a také podle toho se při oblékání ptaly, co si mají na sebe vzít.

RVP PV (2021) definuje úlohu vychovatelů tak, že pedagog má být průvodcem dítěte na jeho cestě za poznáváním, probouzet v něm aktivní zájem a chuť se dívat kolem sebe, naslouchat a objevovat. (RVP PV, 2021) Takto jsem se na děti snažila působit po celou dobu mé práce v mateřské škole.

Podle Koželuhové (2022) dítě potřebuje získat dostatek zkušeností, aby se v knize a textu dokázalo orientovat a musí nabýt jistoty, že čtení a psaní jsou smysluplné činnosti. K tomu nám pomáhají čtenářské strategie, které představují způsob, jak předčítání může pomoci dítěti porozumět. (Koželuhová, 2022) U nás ve třídě děti doposud takto s knihou nepracovaly. Také proto mne překvapilo, jak děti lépe reagovaly a vnímaly text. I po krátké době si uměly propojit četbu s vlastními zkušenostmi.

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na přírodu v knihách pro děti předškolního věku. Cílem této práce bylo zmapovat knihy ze současné tvorby pro děti zaměřené na rozvoj pozitivního vztahu k přírodě. Vzbuzovat u dětí zájem o knížky, sledovat příběh, soustředěně naslouchat četbě a porozumět čtenému. Z pohledu environmentální výchovy bylo cílem vnímat, že svět má svůj řád, umět si všimnout změn v přírodě. Mít úctu k životu ve všech jeho formách a mít povědomí o vlastní sounáležitosti s přírodou.

Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení definice předčtenářské a přírodovědné gramotnosti a také environmentální výchovy. U předčtenářské gramotnosti jsou podrobněji vysvětleny čtenářské strategie, které jsem v praktické části bakalářské práce používala. Dále je teoretická část zaměřena na didaktické zásady, jež nám pomáhají rozvíjet a osvojovat přírodovědnou gramotnost. (Jančaříková, 2017) Je zde také podrobněji popsáno 15 knih s environmentálním zaměřením.

V praktické části byl vytvořen celek zaměřený na práci s konkrétní knihou *Jaro je tu!* s Luckou, Jendou a Martínkem. Praktická část byla realizována v mateřské škole, kde jsem pracovala jako učitelka 4 roky. Celek byl realizován ve třídě Kuřátek, kterou navštěvují děti ve věku 3-4 (5) let.

Práce s knihou a používání čtenářských strategií byla v této třídě použita poprvé. Doposud si děti knihy pouze prohlížely nebo jim z nich bylo předčítáno. Zpočátku jsem se obávala, jak děti přijmou tuto novou formu výuky, ale byla jsem mile překvapena. Pomocí knihy děti postupně propojovaly souvislosti z četby s vlastními zkušenostmi. Při rozhovorech bylo zřejmé zlepšení v komunikaci i u menších dětí, které se rozpovídaly a mluvily bez zábran. Děti na počátku celku měly základní informace o jaru. Avšak po skončení praktické části bakalářské práce byly zřejmé pokroky v práci s textem, děti získaly větší přehled a více znalostí o jaru a bylo patrné i zlepšení v praktických dovednostech. Starší děti se více soustředily při četbě a při rozhovorech se snažily více mluvit v celých větách. Také bylo zřejmé, že mají větší přehled v oblasti jarních květin a počasí.

Při hodnocení každého týdne byl vidět posun a větší přehled v probírané látce. Zjistila jsme ale, že menší 3leté děti některé aktivity nezaujaly a práce s knihou je tolik

nebavila. Příště bych volila jinou motivaci a aktivity méně časově náročné. Co ale mohu považovat za pozitivní, je zájem a nadšení dětí při praktických činnostech.

Do budoucna bych chtěla i nadále pracovat s dětmi a s knihami s přírodní tematikou. Podporovat u dětí lásku k četbě, knihám a přírodě ve všech jejích podobách.

7 Seznam použitých zdrojů

DANIŠ, Petr, 2016. Děti venku v přírodě: ohrožený druh. Ministerstvo životního prostředí. ISBN 978-80-7212-610-1.

Didaktické přístupy k přírodovědnému vzdělávání předškolních dětí a mladších žáků. Didaktické přístupy k přírodovědnému vzdělávání předškolních dětí a mladších žáků. 2019. ISBN 9788076030510, 807603051X.

Didaktika biologie ve vztahu mezi obecnou a oborovou didaktikou. (2019). (n. p.): Západočeská univerzita v Plzni.

DOLEŽALOVÁ, Jana, 2005. In: Funkční gramotnost - proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech. 2005. Gaudeamus, s. 1-94. ISBN 8070411155, 9788070411155.

FASNEROVÁ, Martina. Grada Publishing, 2018. ISBN 9788027102891, 8027102898.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina, 2022. Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. 2. vydání. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-7496-510-4.

KONVALINOVÁ, Kateřina. Jaro, léto, podzim, zima. In: Jaro, léto, podzim, zima. 2014. Praha: Portál, 2014, s. 159. ISBN 978-80-262-0620-0.

Kucharska, A. (2016). Riziko dyslexie: Pregramotnostní schopnosti a dovednosti a rozvoj gramotnosti v rizikových skupinách. Česko: Univerzita Karlova v Praze.

LEBLOVÁ, Eliška, 2012. Environmentální výchova v mateřské škole. Portál. ISBN 978-80-262-1149-5.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana; SVOBODOVÁ, Eva; ŠVEJDOVÁ, Hana a VÍTEČKOVÁ, Miluše. Čteme si, hrajeme si, poznáváme ... Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích. 2019. ISBN 978-80-7394-763-7.

NAJVAROVÁ, Veronika, 2008. Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně základní školy. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 1211-4669. Disertační práce. Masarykova univerzita.

PIAGET, Jean, 2010. Psychologie dítěte. 2010. Portál. ISBN 978-80-7367-798-5.

PRŮCHA; MAREŠ a WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. Portál, 2009.

RVP PV. In: . Praha MŠMT, 2021.

SLOUPOVÁ, Miroslava. Rok s krtkem: [náměty pro práci s předškolními dětmi]. Vyd. 2. Ilustrovala Edita PLICKOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0650-7.

SVOBODOVÁ, Eva, Miluše VÍTEČKOVÁ a a kol., 2017. Osobnost předškolního pedagoga. Portál. ISBN 978-80-262-1243-0.

Tady je místo k životu. Metodika polytechnické a environmentální výchovy v mateřské škole, 2019. Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-762-0.

TOMÁŠKOVÁ, Iva, 2015. Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost. Portál. ISBN 978-80-262-0790-0.

TRÁVNÍČEK, Jiří, 2008. Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize. 2008. Host. ISBN 978-80-7294-270-1.

VÍCHOVÁ, A. Seznamování dětí předškolního věku s přírodou. 1977.

ZÁPOTOČNÁ, Oľga, 2015. Teoretické modely porozumenia textu a ich interpretácie v školskom vzdelávaní. ORBIS SCHOLAE. 9(3), 13-26. ISSN 1802-4637.

8 Přílohy

Příloha 1 Výroba ptáčků

Příloha 2 Návštěva zahradnictví

Příloha 3 Sazení jarních kytiček

Příloha 4 Proutěné stavby na zahradě MŠ

Příloha 5 Klíčení semínek

Příloha 6 Pokusy s vodou

Příloha 7 Vpíjení barvy do vody

Příloha 8 Velikonoční vajíčko – kuličkování

Příloha 9 Velikonoční zápich

Příloha 10 Pečení jídášků

Příloha 11 Velikonoční tvoření s rodiči

Příloha 12 Filipojakubská noc

Příloha 13 Čarodějnický rej

Příloha 14 Jarní herbář

Narcis bílý

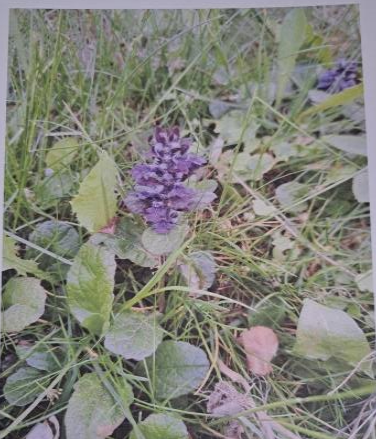
Kosatec sibiřský

Kopretina bílá

Snědek chocholičnatý

Zběhovec plazivý

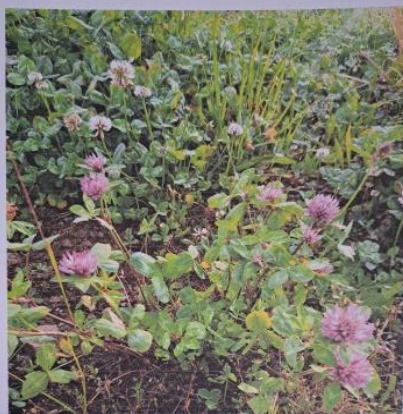
Heřmánek pravý

Violka rovní

Sedmibráska

Jetel luční

Pomněnka

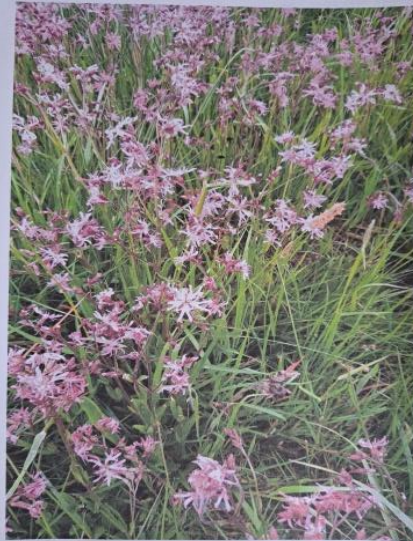
Orlíček alpský

Srdcovka nádherná

Puskinie ladonkovitá

Kohoutek luční

Kosatec sibiřský

Plicník lékařský

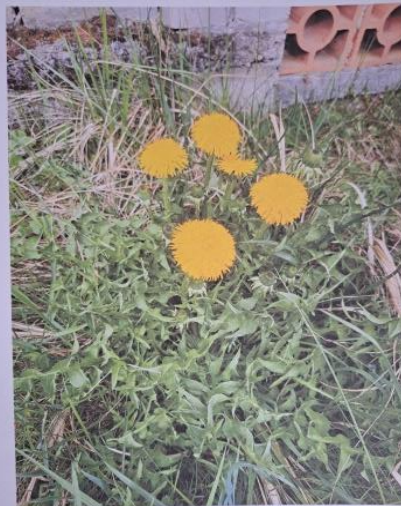
Jahodník obecný

Tulipán zahradní

Narcis bílý a žlutý

Pampeliška

Rozrazil modrý

Zbřehovec jellancovičky

Pantofliček žlutý

Půlina rolní

